

1926 DECEMBER

ERDÉSZETI LAPOK

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET
let titkárja, telj
tát az egyesüle
KÖZLÖNYE

12. FÜZET

ADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Felelős szerkesztő
CZILLINGER JÁNOS

Megjelenik minden hó 15-én.

Előfizetési díj 1926 évre általában 250.000 K., erdészeti altiszteknek 125.000 K.

Az Országos Erdészeti Egyesület tagjai a tagjárulékok (alap. kamat vagy tagdíj) és az időnkint közzétett pótdíj fejében kapják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapesten, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. emelet

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnének.
(Telefon: 37—22.)

Kérelem

a tagdíjak és előfizetési díjak beküldésére.

Felkérjük az Országos Erdészeti Egyesület t. tagjait és az Erdészeti Lapok t. előfizetőit, *hogy tagdíjaikat, illetőleg az előfizetési díjakat a jelen számunkhoz csatolt postatakarékpénztári csekklap felhasználásával mielőbb beküldeni szíveskedjenek.*

Az 1926. évi közgyűlés határozata szerint a tagdíj 1927-re:

1. földbirtokosok, uradalmak, jogi személyek és cégek részéről:

a) ha alapító tagok 20 P (250.000 K)

b) ha rendes tagok 24 P (300.000 K)

2. tisztviselők és alkalmazottak részéről:

a) ha alapító tagok 12 P (150.000 K)

b) ha rendes tagok 16 P (200.000 K)

3. nyugdíjas tisztviselők és főiskolai hallgatók részéről:

a) ha alapító tagok 8 P (100.000 K)

b) ha rendes tagok 10 P (125.000 K)

kérjük azonban, *hogy amennyiben viszonyaik megengedik, a 2. alatti tagdíjakat fizetni szíveskedjenek.*

Az „Erdészeti Lapok“ előfizetési díja egész évre 24 P (300.000 K), erdészeti altiszteknek 12 P (150.000 K).

A baj gyökere mindenestre megcsönkíttatásunkban, lényegében tehát pénzügyi nehézségekben rejlik.

Úgy vélem, hogy csak akkor lehetne érdekeink védelme eredményes, ha az egyesület állandó és agilis szerve, az *egyesület titkárja*, teljes szellemi erejét és idejének minden pillanatát az egyesületi élet szolgálatába állíthatja, ha az egyesületnek anyagilag és lelkileg független tagjait — elsősorban az erdőbirtokosokat — az *aktív* szereplésre meg lehet nyerni, ha az egyesületi alapszabályok olyan új, állandóan dolgozó szerveket statuálnak (szakosztályok), melyek egyfelől az egyesületre nézve anyagi megterheléssel nem járnak, másfelől amelyek felszínre engedik mindazon szunnyadó erőket, melyek ezidőszerint kihasználatlanul hevernek.

Ma azonban az egyesületi titkár egy egész embert igénylő fontos állás kényszerűt elvállalása mellett, *szellemi erejének és fizikai idejének teljes feláldozásával, anyagi ellenérték és minden segítség nélkül* nagy nehézséggel képes csak a napról-napra való vegetálás állapotát úgy, ahogy fentartani, ma szó sem lehet a szükségyszerű kifelé való agilitásról, ma nem beszélhetünk a szellemi erők összefogásáról, az egyesületi belső élet élénkítéséről sem.

Érdekeink sikeres védelme tehát elsősorban pénzügyi probléma, *megteremteni az anyagi lehetőségét* annak, hogy érdemes régi titkárunk nélkülözhetlen szellemi vezetése, mondjuk igazgatása mellett az egyesületi titkári teendők *egy teljes egész munkaerő* vállaira helyeztessenek.

Ez az első lépés, a többi önként következik.

Az anyagi előfeltételek — véleményem szerint — egyszerű tagdíjfelemeléssel — nem oldhatók meg, mert jól tudjuk, hogy erdőtiszt tagjaink egyéb súlyos tagdíjak mellett lényeges tagdíjemelést amúgy sem bírhatnának el.

Egy mód volna *lehetséges és igazságos, az arányos teherviselés rendszerének behozatala*, amelynél a terhek oroszlánrészét az elsősorban érdekelteknek, az erdőbirtokos osztályrak kellene viselni. Biztosra vehetjük, hogy azok a fillérek, amelyek ilyenformán újabb megterhelést jelentenének számunkra, bőségesen visszatérülnének azokban a tényleges eredményekben, amelyeket egy jól szervezett,

eleven, öntudatos erdőgazdatársadalmi egyesület — hasonlóan a rokon OMGE eredményes működéséhez — az erők egyesítése mellett könnyen elérhet.

Mint régóta vajudó idea kísért az erdészeti társadalmi élet megreformálásának gondolata, a melynek illetékes helyen konkrét alakban való tárgyalására indítvány alakjában kívánok legközelebb alkalmat nyújtani.

Amikor az öreg esztendőből búcsút veszünk, váljunk el tőle abban a reményben, hogy az új esztendő módot fog nyújtani egyesületi életünk felvirágoztatásához a magyar erdőgazdaság és erdész-társadalom érdekeinek hathatósabb védelmezéséhez.

Czillinger János

A természetes felújításról.

Irta: *Róth Gyula.*

Az „Erdészeti Lapok“ májusi füzetében Sopron város erdőmesterének, *Zügn Nándornak* tollából megjelent tanulmány közfeltűnést keltett és általános elismerést aratott.

Éppen ez a feltűnés és elismerés magyarázza meg azt, hogy nekem *Zügn Nándor* írásaival szemben igen súlyos kifogásom van, mégpedig az, hogy kelletténél ritkábban jelennek meg! Közel negyedszázad óta állunk szakbelileg közeli érintkezésben és szoros barátságban s így tudom, hogy az ő higgadt és éles ítéletétől, széleskörű tudásától és tapasztalától gyakrabban telnék hasonló értékes cikkekre.

Ha az alábbiakban egy-két megjegyzést óhajtok tenni *Zügn* cikkével kapcsolatban, az korántsem jelenti azt, hogy nem értenék vele egyet, sőt lényegében teljesen osztom a fel-fogását. Jó alkalmat nyújtott egy-két dolognak tárgyalására, melyeket *Zügn* cikkével kapcsolatba hozva, könnyebben kelt-hetem fel szaktársaim figyelmét, annál is inkább, mert a soproni erdőt a nyáron sokan látták és képe még friss emlékeze-tükben van.

Előre bocsátom, hogy elvileg a természetes felújítás alapján állok, de sohasem hangoztattam az „*abszolút termé-*

szetes felújítást“, ellenkezőleg, ismételten kiemeltem azt, hogy egyelőre — évtizedeken keresztül — többnyire szükségünk lesz arra, hogy nagyobb mértékben mesterségesen segítsük ki a természetes felújítást. A mi erdeink legnagyobb részben nincsenek oly állapotban, amely a természetes felújítás zavartalan menetét lehetővé tenné; mégha sikerülne is a vágást mindvégig a legelőnyösebben vezetni, akkor sem lehetne biztosítottnak mondani a sikert, mert a természetes felújítás hosszú ideig tartó, gondos és céltudatos előkészítést kíván, ha t. i. azt rendszeresen és állandóan akarjuk biztosítani. Sikeres kivitele mindig nehezebb, mint a mesterséges ültetésé. Teljesen kizárni még a későbbi jövőben sem fogjuk tudni a mesterséges segítséget, legfeljebb ott, ahol tényleg szálalással dolgozhatunk. Ahol felújító vágásokkal — területileg elhatárolt bontásokkal — kell dolgoznunk, ott mindig fognak maradni — igaz, nem nagy — részek, amelyek mesterséges pótlást követelnek.

Ebből önként következik, hogy azt a merevséget a természetes felújítás körül, amelyet *Zügn* kifogásolt, én sem helyeslem.

Ami a soproni viszonyokat, illetőleg a természetes felújítással ott szemben álló nehézségeket illeti, amelyek *Zügn* fejtegetéseinek alapját képezik,¹ tulajdonképen napirendre lehetne térni felettük azzal a megjegyzéssel, hogy a természetes felújítást — már mint a magról valót — nem 40 éves agyonkínzott sarjerdők számára találták ki, amint tényleg a soproni erdőkben nem is tudtam találni a természetes felújítás körüli kísérleteimre alkalmas területeket.

Nincs mit csodálkozni azon, hogy az ily erdőkben nem sikerül, — legalább csak ritkán —, a természetes felújítás legkevésbé akkor, ha a fokozatos felújítás (*Schirmschlag*) eljárását alkalmazzák. A soproni példa legfeljebb annak igazolására jó, hogy még ilyen kedvezőtlen viszonyok között, ily

¹ Megjegyzem, hogy *Zügn* egyéb dunántúli erdőt is említ, de ezeknek helyzete jórészt még nehezebb, mert Sopron környékén az Alpok szomszédsága miatt előnyösebbek a csapadék viszonyok, mint a többi dunántúli tölgyesekben.

elcsenevészedett állományokban is lehetséges a természetes felújítás, ha a természet is segít! Mert tényleg van egynéhány nagyon jól sikerült természetes felújítás a soproni erdőkben. Kár, hogy a *Deákkút* feletti részeket, a kirándulás végén, már csak kevesen nézték meg! Vajjon kielégítő lesz-e az elég silány anyaállomány gyermekének fejlődése, még nyílt kérdés marad, amelyre azonban „igen“-nel mernék felelni, mert a fenyőzéssel tényleg elért talajjavítás és a törzsek illetőleg koronák felszorítása, kapcsolatban a gondos állományápolással — úgy vélem — hogy eléggé ellensúlyozni fogják a hibás gazdaság okozta csenevészedést. Szlavoniai törzsek ugyan nem lesznek belőlük.

Teljesen egyetértek tehát *Zügn*-nel a tekintetben, hogy nagy hiba volna és súlyos károkat vonna maga után, ha a soproni vagy ahhoz hasonló erdőket ma már kizárólag a természetes felújításra akarnók szorítani.

Tisztában kell lennünk azzal, hogy a természetes felújításnak az egész vonalon való térhódítása a magyar erdőgazdaság életében igen jelentős fordulat volt; véleményem szerint jelentősebb, mint a rendszeres gazdasági tervekre való áttérés. Ez utóbbi pedig 1879-ben kezdődött és emlékszem, hogy annak idején szolgálatom elején a kincstári üzemtervek egynémely fogyatékoságát azzal indokolták, hogy nagyon siettették „felülről“ a munkát, mivel a millenium évére készen akartak lenni az üzemtervekkel. Ugy tudom, mégsem lettek készen. Ha tehát csak a kincstári erdőknél húsz évig tartott ez az átmenet — nem tudom, hogy a többieknél meddig tartott? Pedig aránylag könnyebb a rendszertelen gazdaságba vaskézzel belevágni és — az évi vágások területét előre kitérítve — elrendeli, hogy évenként csak egy kockát szabad levágni! Ennél azonban sokkalta nehezebb belevinni a tarvágásos rendszerbe évtizedeken át beleszorított és belenevelt erdőgazdaságot a természetes felújítással járó, lépésről-lépésre megfigyelő, változó és alkalmazkodó munkába, amikor még hozzá biztos útmutatást, határozott utasítást senki sem adott, senki sem adhatott és éppen az az eljárás, amely leginkább — sőt, bátran mondhatjuk egyedül! — szokásos volt,

eredményel csak kivételesen jár. Kb. két évtizeddel ezelőtt, amikor első ízben javasoltam természetes felújításra beállítandó kísérleti területeket, nagyon előkelő helyről azt az ellenvetést kaptam, hogy a természetes felújítással nincs mit kísérletezni, azt egyszerűen keresztül kell a gyakorlatban vinni. Ezzel szemben pl. Németországban — több államban is — hivatalosan rendelték el az akkor felszínre került szálaló szegélyezéssel való kísérletezést. Mily nagy előny volna és mennyire megkönnyítené ezt a nagy feladatot, ha ma nemcsak a likavkai, hanem egyéb felújítási kísérletek tapasztalatai is a hátunk mögött állnának.

A természetes felújításra való áttérés erdészeti gondolkodásunknak teljes átgyúrását követeli, mert észjárásunk még ma is a tarvágásra, az ültetésre van beállítva, annak a vágányán mozog. Erre mutat *Zügn* cikke is, amely — kivéve a 199. oldalon tárgyaltakat, — mindenütt a fokozatos felújításról beszél, vagyis a természetes felújításnak arról az eljárásáról, amelynek egész jellege még tarvágásszerű, csak három — kb. egyforma — részre osztja azt.

Mások cikkeiben is visszatér mindig a vágásterület, az évi vágás fogalma, ami szintén a tarvágásból ered. Vagy pl. a vágásforduló szó, melyet széltében használnak és amely — tankönyveink meghatározása szerint — azt az időközt jelenti, amely alatt a vágás (főhasználat) visszatér ugyanarra a helyre. Ez csak tarvágásra áll. A szálaló erdő vágásfordulója eszerint egy év, a fokozatos felújítása 5 év vagy 90 év volna, ahogy vesszük, a modern természetes felújítása folyton változnék, mert az adott viszonyokhoz kell simulnia.

Ez is arra mutat, hogy nem tudunk szabadulni a tarvágásos rendszerbe belenőtt ideológiától.

A fokozatos felújítás alaponökológia, hogy a tarvágásnak ill. a térszakozásnak előnyeit össze akarja kötni a természetes felújítás előnyeivel, ami azonban csak ritka esetben sikerül. Ahol pl. a soproni erdőben természetes úton újult fel a tölgy, ott nem tartották be a fokozatos felújítás előírását. Amint eddig mindenütt, ahol ezzel az eljárással elért sikereket láttam, ott vagy már az előkészítő vágást megelőzőleg is meg-

állapítható volt a csemetetelepülés vagy pedig eltértek a háromszori vágás merev előírásától. Külföldön már jóformán teljesen elhagyták a szabályos „Schirmschlagot“ vagy legalább is lényegesen módosították és ma már mindenütt az egyenlőtlenül bontó eljárások szerepelnek kisebb-nagyobb módosítással. Nem akarok itt ezekre részletesebben kitérni, hiszen már ismertettem a főjellegeiket és remélem, hogy nem-sokára in natura is be fogom mutathatni a szakközönségnek.

Zügn is végeredményben ezekre az eljárásokra lyukad ki, de itt is a tarvágásos rendszer gondolkörében mozog, mert „apró tarvágás“-okról beszél: „Legcélszerűbb lesz ezt a fatömeget szétszórva kivenni, nem lesz azonban célszerűtlen az sem, ha kisebb-nagyobb foltokban vesszük ki apróbb tarvágások formájában. A szétszórót használatnál sem kötném magamat az egyenletességhez...“

Itt van a kutya eltemetve! azt mondanák a soproni erdőben. Nagyon örvendek annak, hogy *Zügn* is a fokozatos vágásból kiindulva végeredményben tapasztalatai útján eljutott ahhoz, hogy „nem kötné magát az egyenletességhez“. Ebben van az újabb eljárások titka, szemben a fokozatos felújítással, amely mindig „egyenletes“ bontást követel.

Csak még azt tenném hozzá, hogy ne „kis tarvágásokkal“ dolgozzon, hanem csoportos vagy akár szegélyes bontással. Igaz, hogy a „kis tarvágás“, — a lék — tulajdonképen nem „tarvágás“, t. i. elmaradnak annak jelentős hátrányai és élet-tani hatása lényegesen jobb, de mégis vele jár a vágott terület és a megmaradt állomány közötti meredek fal (Steilrand), ami kedvezőtlen. A „lék“ közepe táján maradjon állva egy-két szép, fejlődésképes fa, a széle pedig ne záruljon natározott vonallal, hanem átmenettel olvadjon bele a zárt állományba és a „lék“-ből „csoport“ vagy „folt“ lesz.

Az egy magtermésre alapított előkészítő ill. vető vágással hagyjunk fel egészen. Ennek ott lehet jogosultsága, ahol nem vihetők keresztül a gyéritések és ahol adminisztratív vagy akár üzemtechnikai szempontból a nagyobb időközökre eső, ugrásszerű erős belevágással kell dolgoznunk. Ahol — mint a soproni erdőkben is, ahol éppen *Zügn* terjesztette ki a

gyerítések az erdő egész területére — minden erdőrészbe rövid időközökben belekerül a fejsze, ott össze kell olvasztani az idősebb állományok céltudatos gyerítéseit a természetes felújítás előkészítésével, úgyhogy hasznosítsuk a szórványos makkterméseket is, még ha inkább esert is hoznának az erdőbe. A termőhely elég száraz és a „főproduktum“ úgyis a tűzifa, nem lesz baj, ha több a cser; a gyerítések során ezen úgyis sokat lehet segíteni.

Ha pedig elmarad a termés a gazdaság szükséges haladása mögött, akkor bátran tovább az alátelepítéssel!¹ Ne okozzon az gondot sem *Zügn*-nek, sem másnak, hogyha valamelyik professzor — vagy akár nem professzor — kétségbe vonja, hogy az eljárásra ráillik-e a „természetes felújítás“ neve, hogyha a makk nem az ott álló fákról hullott le, hanem tengelyen hozták. A talajt nem lehet sokáig oly állapotban tartani, hogy befogadhassa a magot, pláne nem tölgyesben, inkább vigyük ezt bele mesterségesen, semhogy elmúlják a kedvező helyzet kihasználatlanul. A fő és a gyakorlat szempontjából egyedül irányadó, hogy a csirázó magnak és a cseperedő csemetének ugyanazt a kedvező helyzetet biztosítsuk, amit helyesen megbontott anyaállomány jelent; a csirázás és a csemete fejlődése tehát teljesen a természetes felújításnak megfelelő viszonyok között megy végbe.

Rátérek a természetes felújítással velejáró idővesztésre és fakészletesökkenésre (L. c. 195). *Zügn* ugyan több helyen említi, hogy a soproni ill. azokhoz hasonló tölgyesekről beszél és az „abszolút természetes felújításról“, de tapasztalatból tudom, hogy mily könnyen megtörténik, hogy ily megjegyzéseket általánosítanak, különösen, hogyhá új és szokatlan dologról van szó, amely a kezelő személyzetnek kétségbe nem vonható súlyosabb megterhelése miatt ab ovo nem örvendhet közkedveltségnek és azért szükségesnek tartom kiemelni, hogy ez a megjegyzés a *nem sikerült természetes felújításra*

¹ Ma már elég ritka eset, hogy egyáltalán ne lehessen makkot kapni, ezidén pedig úgyszólván az egész országban bő makktermés volt.

vonatkozik; mellékes, hogy már az előírásban volt-e hiba, vagy a kivitelben. Ott, ahol megfelelő viszonyok között rendszeresen folyik a természetes felújítás, ott éppen ellenkezőleg időnyerésről és növedékfokozásról számolnak be és kétségtelen, hogy a helyesen alkalmazott alátelepítésekkel ezt még ritkább magtermések esetére is biztosítani lehet.

Nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt a körülményt, hogy a tarvágás még a legkedvezőbb esetekben is évekre, gyakran igen sokra, kikapcsolja a területet a fatermelésből, mert éveken keresztül csak a köbméter tizedrészeivel fejezhetjük ki azt a fatömeget, amit a fiatal erdő területegysége létrehoz. A mindvégig fentartott teljes záródás, amely a tarvágással rendszerint együtt jár, emellett kizárja a ritkítási növedéket is.

Hogyha nem ragaszkodunk a „fokozatos felújításnak” ugrásszerű, erős és nagyobb időközökben való sablonos belevágásaihoz és a makktermések ritkaságát ellensúlyozzuk az alátelepítésekkel, akkor elérhetjük azt, hogy még az öreg állomány életében oda teremtsük a fiatalost. A tarvágásnál — kifogástalan kivittelt feltételezve — a fiatalos követi az öreg erdőt, úgyhogy egy csapásra tűnik el az öreg állomány és egy csapásra megjelenik az új; legfeljebb 1—2 évet nyerhetünk idősebb csemeték révén, de ebből is levon az ültetés utáni szabályszerű sínylődés és a változott viszonyokhoz való alkalmazkodás.

A természetes felújításnál — ismét kifogástalan kivittelt feltételezve — az új állományt mintegy beletoljuk a régi alá és ezzel rövidebb-hosszabb — a viszonyok szerint változó, de sokszor tetemes — időt nyerünk, emellett a lábön maradó állománynak fokozott u. n. ritkítási növedéke — céltudatosan válogató vágások mellett — igen nagy nyereséget jelent tömegben is és minőségben is. Az anyaállomány alatt élő csemete ugyan lassan nő, de már az erősebb ritkítások után lényegesen gyorsul a növekvés és a teljes felszabadítás után, a kedvező külső viszonyok révén, rohamos a fejlődés. Ezt pl. néhai *Seenger* kollégánknak erdőbádonyi kocsántalan tölgy felújításai nagyon szépen mutatták; ugyancsak van adatom

arra is, hogy a tölgy idősebb korban is erőteljesen szélesedő évgyűrűkkel tud reagálni a felszabadításra.

A nem sikerült felújítás persze kárral jár, akár természetes legyen, akár mesterséges, de rá kell itt mutatnom arra, hogy a tarvágás esetén ez a kár idővel mind nagyobb és nagyobb lesz, anélkül, hogy ellensúlyozást kaphatnánk; a természetes felújításnál ellenben a megmaradó öreg állomány fokozott fejlődése gyakran elég nagy kárpótlást nyújt.

Ezzel összefüggésben a 194-ik oldalon felhozott példára — mely erdei fenyves félresikerült természetes felújításáról beszél — a magam részéről más megoldást ajánlanék, bár úgy látom, hogy ellentétbe jutnék e miatt „az ott járt idősebb kollégákkal“. Igaz, hogy ez a megoldás a gazdasági terv me-rev sablonjától való eltérést követeli, de ez éppen a gyakorlati kollégák szemében csak nem lehet hiba? *En nem vágatnám le a fenyő alatti már 10—15 éves égert és gyertyánt*, mert igaza van *Zügn*-nek: „Kérdem, megfizeti-e az itt kikerülő anyag csak a kitermelési és kitisztítási költséget, azonkívül az a 10—15 éves sűrű fiatalos úgy neki fog indulni a sarjadzásnak — mint azt ugyancsak a 194-ik lap alján *Zügn* is jelzi — hogy csak köztes használattal lehet azt legyűrni. Tehát inkább hagynám tovább nőni még kb. 20—30 évig, vagyis a rendes korig. Ezzel elérem, hogy az éger és a gyertyán agyonnyomja a mogyorót, somot és a szedret meg egyebet, valamint a saját példányainak jó részét, hasznavehető anyagot szolgáltat a vágásnál és végeredményben ugyanott lesznek, ahol minden vágásra érett sarjerdő kihasználásánál tartok; a fenyők pedig a gyér állás miatt szépen fognak hízni, túlvének aligha lesznek, mert nem ismerek Túladunán elvé-nült erdei fenyvest; ha éppen kell, apránként előre is kiszedhetők.

Végül a hagyásfák kérdését érintem különösen azért, mert már a közgyűlési bejárás alkalmával nagyon vegyes érzésekkel és véleményekkel szemlélték ezeket kollégáink!

A magam részéről nem rajongok a hagyásfákért.

Azt a célt, hogy védelmet és árnyékot nyujtsanak a csirázó magnak, ill. a fejlődő esemetének, csak akkor érnők el,

hogya nagyobb mennyiségben tartanánk fenn hagyásfákat, az összes fatömegnek (vagy törzsszámnak?) 6—8%-a erre a célra nem elegendő. A sarjakat visszaszorítani ennyivel nem lehet, amit igazol, hogy *Zügn* (l. e. 195) a gyombokrosodás veszélyét a természetes felújítás mellett még nagyobbnak találta, mint a „tisztá talajú“ tarvágásban.

Ujabb települést ezekről a hagyásfákról — éppen a gyo mosodás miatt — csak csekély mértékben várhatunk.

Marad várható előny a nyilt állás következtében beálló erősebb növekvés, illetőleg az évgyűrűnek szélesbedése, amit tényleg meg lehet állapítani. Egyik hallgatóm, *Plauder* Nándor szigorlati munkája alkalmával egynéhány megfigyelést tett e téren, az adatai aránylag csekély többletet mutattak, megbízható ítélethez még több adatot kell gyűjtenem. Az eddig észlelt aránylag csekély többlettel szemben áll a fattyúhajtásoknak rendesen igen nagy tömege, vagyis a műszaki minőség csökkenése, ami még tűzifánál is megvan a hasadékosság csökkenése révén és a nagyon gyakori csúcsszáradás.

Tényleges előnyt a tarvágás elszórt hagyásfái inkább csak akkor hoznak, hogya — ami éppen Sopronra is áll — a helyi piac igényei révén a hagyásfáknak utólagos egyenként való eladása számottevő többjödelmet jelent és ha a tisztításokhoz csalogatóul lehet őket használni. A ritkítási növedék leginkább a fenyőknél érvényesülhetne, itt is csak az erdei és a feketénél, mert a luc a napot és szelet a hirtelen felszabadításnál nem bírja.

Ha a soproni erdő nem is nyujt valami kiváló alkalmat a természetes felújításra és annak erőltetése kétes sikert ígér, de — amiről az itt járt szaktársaim is meggyőződhetnek — sok érdekeset és tanulságosat mutat, bátran azt mondhatom, kevés erdő nyujt ily sokoldalú tanulságokat, ami a főiskola szempontjából nagyon fontos. Többek között azt mutatja, hogy céltudatos munkával és a viszonyokhoz jól hozzá alkalmazott eljárással elég rossz állapotban lévő erdőből nagyon jelentékeny jödelmet lehet kiszorítani és emellett az erdőt.

ügy talaját, mint állományát, aránylag rövid idő alatt lényegesen meg lehet javítani.

Ugy érzem, hogy — mint a főiskolának professzora — tartozom a városi erdőhivatallal szemben annak megállapításával és elismerésével, hogy éppen ebből a szempontból megítélve, az erdőhivatal tisztviselői kb. 40 év óta elsőrendő munkát végeztek. A kezdeményezőkről és az évtizedeken át szolgáló munkatársaikról *Zügn* Nándor emlékezett meg a közgyűlés alkalmával, ehhez nincs mit hozzátennem, de tartozom annak elismerésével, hogy az aprólékos ápolást, a gondos válogatást, *Zügn* Nándor kezdte és vitte keresztül ma már a legfélreesebb részeken is.

Az alföldi gazdasági fásításokról

Írta: **Béky Albert**, m. kir. főerdőtanácsos.

E lapok idei III. és VII. füzetében az alföldi erdők telepítéséről írtam. Az alföldi fásításról szóló törvény külön tárgyalja az u. n. gazdasági fásításokat s így a dolog teljessége kedvéért szükségesnek vélem, hogy utóbbihoz is hozzászóljak. Sem a törvény, sem a végrehajtási utasítás nem olyan, hogy ezek alapján a részletes végrehajtásnál kételyek ne merülhetnének fel s mikelyt erre megvan az alkalom, ugyanolyan esetnek más és másféle elbírálása következhetik be. Ezt elkerülendő, közvételem egyről-másról saját szerény gondolataimat, ami talán másét is kiváltja.

Az erdő és a gazdasági fásítás a törvény szerint egymástól elkülönülven, tudnunk kellene, hogy hol végződik az utóbbi és hol kezdődik az erdő. A törvény a gazdasági fásítások közül a „*csak kisebb foltokban*“ befásítandó területek kiterjedésének határát nem szabja meg. Ugyanezt mondhatjuk a szélfogókra is, amelyeknek nemesak mérete, de a lényege sincs megadva.

Legcélszerűbbnek vélem az *erdőjelleget* foltszerű fásításnál 1 kataszteri holdnál kezdeni, hosszúkás alakú fásításnál pedig akkor venném annak, ha a pászta szélessége a jól kifej-

lett fasornak úgy 20 méternyi (10 ölnyi) méretét meghaladja s terjedelmére 1 kat. holdnál nagyobb.

Magukat a gazdasági fásításokat az alábbiak szerint különíteném el:

1. *Fasor*, 1—3 sor fa, (1.5 méter sor- és 1 méter csemetetávolsággal telepítve). Mint szélfogó földig gallyas.

2. *Fapászta* (szélfogó) 4 vagy több sor fa 10 öl pászta-szélességig, (1.5 m. sor- és 1 m. csemetetávolsággal telepítve). Mint szélfogó földig gallyas.

3. *Fafolt*; tömör alakú fásítás 1 kat. hold kiterjedésig. (Ez lehet a talaj minősége révén kötelező fásítás vagy szélfogó vagy dclelő-hüselő).

4. *Tanya körüli fásítás* (fasor, fapászta vagy fafolt).

Mind a fasornál és pásztánál, mind pedig a foltnál ez alkalommal csak a zárt alakot tartom szem előtt, mint amely alatt a szél ellen való védelmet legjobban szolgálja. A laza kötelék különleges esetekre való, amelyekkel — a hely szűke miatt is — most nem foglalkozom.

A törvényhez tartozó végrehajtási utasítás „fasor“-t (1—3 sor fából) „szélfogó pásztá“-t (4 és több sor fa felső határ megadása nélkül) és „facsoport“-ot különböztet meg. A szél ellen az a fontosabb, hogy a fák lehetően földig gallyasak legyenek: ezenkívül a fasor, facsoport vagy fafolt is lehet „szélfogó“. A „facsoport“ kisebb méretű, mint amilyennek megjelölésére gyakran szolgálnia kell. A törvényben levő kifejezéseket így tehát nem találom éppen megfelelőknek.

Az 1., 3., alatti fásító alakzatok alkalmazása a törvény alapján utak és vízfolyások mentén, vízállások és terméketlen területek körül, birtokok és ezeken belül művelési ágak határvonalán, mező- és legelőtagok határán vagy tanyák körül történhetik.

Az utakmenti fásítás az alföldfásító törvény alapján csakis a magánjellegű gazdasági utakra szorítkozik.

A közutakról szóló 1890. évi I. tc. 1. §-ában elősorolt állami, törvényhatósági, vicinális, községi (közdülő), vasuti állomáshoz vezető és egyesek stb. által közforgalom céljára létesített közutaknak, valamint a mezőrendőrségről stb. szóló

1894. évi XII. tc. V. fejezetében szereplő mezei közös dülö-
utaknak fásításáról utóbbi törvény intézkedik, amelynek 46.
és 49. §-a értelmében a fásítás végrehajtásának mikéntjére
(és a községi fásítókra) vonatkozóan minden törvényható-
ság köteles volt szabályrendeletet alkotni.

Hasonlóképen szabályrendeletet kellett alkotni az 1894.
évi XII. tc. 33. §-a szerint a birtokhatár megjelöléséről, s
minthogy a birtokhatárt élőfa is jelölheti, már ebben a sza-
bályrendeletben is rendezhető volt a szomszédos birtokossal
közös határvonalon eszközölt fásítás kérdése, amiért is az
alföldfásító törvény 2. §-ának utolsó bekezdése szerint alko-
tandó szabályrendelet készítése előtt szükséges ennek kipu-
hatolása.

A gazdasági utak, kisebb vízfolyások, birtok-, művelési
ág- és mezőtag-határok mentén többnyire elég lesz a fásor.
Folyók és patakok mentén, vízállások (mocsarak stb.) és ter-
meketlen területek körül és legelők külső és taghatárain kívá-
natos, sőt jobbára szükséges a fapászta. A fafolt alkalmazá-
sának helyét a 3. és 4. jelzésű pontokban foglaltak már körül-
írják.

Előforduló eset még az Alföldön, hogy *nagyobb birtok-
nak* nincs meg az állandó tagbeosztása s ennek folytán nin-
csenek állandó utak, amelyek mentén fásítani lehetne és kel-
lene. A mezőtáblákat elválasztó utakat hol meghagyják pár
évig, hol évente felszántják. Ha ezenkívül művelési ág sze-
rint sem válnak el 20—50 kat. holdas földdarabok egymástól,
a fásításnak szinte csak a birtokhatár volna a betüszérinti
helye. Így megtörténhetnék, hogy több ezer kat. holdas bir-
tok belsejében nem lehetne a törvény alapján fásítást kije-
lőlni, ami semmi esetre sem egyeztethető össze a törvény szel-
lemével és céljával.

Nézetem szerint az ilyen elmaradt gazdaság nem lehet
akadálya a törvényszabta fásításnak. Az ilyen birtokon a
már esetleg meglevő állandó fásító-vonalak tekintetbevételével
eszményi tagbeosztást kellene készíteni. Eszerint meg
kellene állapítani a létesítendő fásorok (fapászták, foltok)
terjedelmét és elő kellene jegyezni a birtok terhére. A gaz-

daság állandó tagbeosztásának kialakulta után az előjegyzés helyesbíthető lenne.

A mezőtag kiterjedése 20—100 kat. hold között mozoghat, általában (a törvény szerint is) 50 kat. holdra vehető. A fásítástól való húzódozással némely birtokos nagyobb tagokról beszél; 100 kat. holdas tag is azonban már olyan nagy, amelyet a gőzekének 200 öl hosszal számítható húzókötele mellett a gőzeke csak két külön pásztában tud felszántani, nagyobb tag tehát ennél nem lehet célszerű.

Külön figyelmet érdemelnek a *legelők*; ezek fásítása a legsürgősebb is.

A rendszeres legeltetés maga is megkívánja a legelőnek az állatok faja, neme és kora szerint alakított csordák (gulyák, ménesek, nyájak) részére szóló *tagozását s a tagoknak fordulókra való beosztását*. A tagok és fordulók választóvonalai faszorok és fapászták telepítésére önként ajánlkoznak. Ezeknek a befásítása a törvényben ugyan nincs határozottan kimondva, de belemagyarázható és bele is magyarázandó. Kérdés inkább az, hogy célszerűbb-e ezeket a tag- és fordulóhatárokat először megcsinálni s a fásítást ezekre helyezni vagy célszerűbb-e előbb a fásítás tervének elkészítése s a tag- és fordulóbeosztásnak ehhez való alkalmazása? A tagok és fordulók választóvonalai ugyanis csak akkor felelnek meg tökéletesen fásítás helyéül is, ha az uralkodó szárító szél irányára merőlegesek. Ha ez a feltétel nincs meg, akkor vagy a fásítás tervéhez igazodják a tagozás, vagy — ha a legelő minősége vagy a helyzet ezt nem engedi — kombinálva készítjük el a kettőt.

A legelőfásítás tervének elkészítésénél a legelő körül-fásításáról, delelőkről és szélfogó faszorok vagy fapásztákról kell gondoskodni. Magától értetődik, hogy ha a legelőn *más címen* fásítandó vonal vagy terület is van, az is beveendő a tervezésbe s elsősorban ezeket kell kijelölni. Utánuk jönnek a *delelők* a jószágmennyiség szerint mintegy $\frac{1}{4}$ —2 kat. hold kiterjedéssel és lehetően tömör alakkal. Helyük a kutak környékén legyen, de ne azok mellett, hogy a jószágot a kúthoz-

jutásban ne akadályozza és hogy a kút mellékének kiszáradását ne hátráltassa.

Ezután következnek a *szélfogó fasorok vagy fapászták*, amelyek iránya az uralkodó szárító (böjti) szélre a lehetőség szerint merőleges legyen. Rajtuk a jószág részére átjárókat kell hagyni, de az átjárók elé a szél irányában célszerű fasoportot tenni, hogy az átjárók szélkapuk ne legyenek.

A szélfogók egymástól való távolságának olyannak kellene lenni, hogy egyik hatása a másikéig elérjen. Az eddigi megfigyelések szerint ez a távolság a szélfogó magasságának legfeljebb 20-szorosa s így pl. 20 méter magas fasornál mintegy 400 méter, kerekszámítással 200 öl. Ez a méret szűkebb a törvényszabta határoknál, mert 200 öl oldalhosszú négyzetnek 25 kat. hold a területe, a törvény pedig legelőnél 50 kat. hold körülzásításánál kezdi el. Ezt tekintve, tehetjük a szélfogókat egymástól mintegy 300—400 öltre, (800—1000 lépésre).

Végezetül a *legelőt körül vesszük* szélfogó fasorral vagy fapásztával. Ugy is tehetünk, hogy a szárító szél irányára merőlegesen fapásztá s egyebütt fasor legyen.

A legelő zásításának terjedelme az egész legelőterületnek 5—10%-a között mozogjon. Ennek megállapíthatására az alábbi tájékoztató adatokat veszem:

1 sor fára számítok szélességben	4 m. = 2 ölet
2 „ „ (2×2) + 1.5 m.	= 5.5 m. = 3 ölet
3 „ „ (2×2) + (2×1.5) m.	= 7 m. = 3.7 ölet
5 „ „ (2×2) + (4×1.5) m.	= 10 m. = 5.3 ölet
11 „ „ (2×2) + (10×1.5) m.	= 19 m. = 10 ölet.

A közbeeső adatok a példák szerint könnyen kiszámíthatók.

Tudjuk, hogy négyszögeknél a négyzet kerülete aránylag a legkisebb. Az alábbi táblázat szerint azt a legkisebb százalékot mutatja, amellyel az ilyen vagy olyan szélességű, a legelő területére telepített teljes fasor vagy fapásztá területe a legelő egész területéhez aránylik.

Négyzetalak				2		3		5·3		10	
terület	oldalhossz		terület	öl széles kerületi fapászta területe és %-os aránya az egész területhez							
k. bold	lépés	öl	négyzetöl	□-öl	%	□-öl	%	□-öl	%	□-öl	%
1	100	40	1.600	320	20	—	—	—	—	—	—
20	447	179	32.000	1.432	5	2.148	7	3.795	12	7.160	22
50	705	282	80.000	2.256	3	3.384	4	5.9 8	7	11.280	14
100	1.000	400	160.000	3.200	2	4.800	3	8 480	5	16.000	10
500	2.235	894	800.000	7.152	1	10.728	1	18.953	2	35.760	4
1.000	3.162	1.265	1.600.000	10.120	0·6	15.180	1	26.818	1·7	50.600	3·2

A táblázatból kitűnik, hogy a légelő körülfásítása már magában véve is jelentékeny területet foglal el.

Az előbb említett 5—10%-ot a fenti adatok tájékoztatása szerint úgy kombináljuk ki, hogy először összeírjuk a más címen foganatosítandó fásítást, a delelőket és szélfogókat a kerületi pásztát olyan szélesre vesszük, hogy legalább az 5% meglegyen. Ha arról esnék szó, hogy a szélfogók inkább sűrűbben vagy inkább szélesebbek legyenek-e, válasszuk a keskenyebb pásztát, de a sűrűbb elhelyezést.

A fásítás megkezdése előtt sáncoltassuk körül a legelőt, a delelőhelyeket és lehetően a szélesebb fapásztákat is a sáncre magára is ültetessünk. Utoljára a belső szélfogók telepítését hagyjuk, mert ez a legnehezebb feladat.

A gazdasági fásításnál alkalmazandó fafajokra ismét csak a hely szűke miatt nem terjeszkedem ki; csak annak felemlítését tartom szükségesnek, hogy eperfát csak oda ültetessünk, ahol a gyümölcsnek és a levelének hasznát vehetik, mert az eperfaültetés néhol máris túlment a kellő határon. Ültessünk inkább mézelő fákat (különösen július végén és augusztus elején virító szofórát), amelyeknek nektárjáért 4—5 km. távolságra is szívesen elmennek a méhek. Legelőkre különösen ajánlom a magvetéssel telepíthető tölgyet és esert, valamint a gyorsan növény és értékes kanadai nyárat és ákácot. Felkarolást érdemel homokon a vadcserezsnye és szívesen a zöldjuhar is.

Hozzászólás az Alföld erdősítéséhez

Írta: Matusovits Péter.

Az Alföld erdősítéséről szóló, *Béky Albert* által írt cikkhez több hozzászólás történt. A többi között ezen sorok írója is hozzászólott — amire *Béky Albert* válaszolt is. Válaszában azt állítja, hogy az erdei fenyőt nagyban csak az Alföld északkeleti részébe ajánlja és hogy az én észrevételem nem ingatja meg abban a hitében, hogy az erdei fenyőből az Alföldön — az északkeleti rész kivételével — óvatosan kell erdőt telepítenünk. sőt az általam említett példák ebben éppen megerősítenék őt, ha erre szüksége volna.

Erre tényekkel válaszolok. Tessék megsejtelni a sűrűn telepített erdei fenyőt a *peszéradacsi* kir. uradalomban, özv. *Farkas Zoltánné* kerekegyházai erdőbirtokán, a gróf *Majláth* uradalom uzovitstelepi erdőbirtokán — tehát nem az Alföld északkeleti részén, hanem a Duna-Tisza között is, ahol az erdei fenyő szintén igen szép és értékes erdőrészeket alkot. Ujból hangoztatom azonban, hogy az erdei fenyőt igenis *sűrűn* kell ültetni. Az az állítás, hogy silányabb talaj nem bírná el táplálékkal a sűrűn ültetett csemetét, mint azt *Magyar Pál* az E. L. május havi füzetében állítja, nem bizonyítható. Mert ugyan ki állíthatja azt, hogy mondjuk 0.25 m²-nyi területet elfoglaló gyökér befolyással bírna a tőle 1 méternyi-re levő másik csemete gyökerére? Éppen az ellenkezője áll. A sűrűbben ültetett csemete hamarabb záródik és hamarabb javítja a talajt és az oldalnövekvés helyett magassági növekvésre szorítja a csemetét és ezzel szép, egyenes, ág nélküli törzsek nevelésére vezet. Tessék megtekinteni a sűrűn ültetett erdei és fekete fenyveseket vagy tölgyeseket, vagy más faneveteket, ott mindig egyenes, ágatlan szép törzseket nevel a természet.*

Tessék bizonyítékokkal meggyőzni az ellenkezőről, én a természetben igazolom a kételkedőnek, hogy állításom helyes.

* Az erdőgazdának nem szabad a talajt hosszú időre kitenni a napnak.

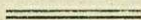
Bebizonyítom a természettel, hogy pl. az erdei és fekete fenyő sűrű zárlat mellett igen vékony ágpereszlenekkel bír, amelyek könnyen lehullanak. Ott az árnyék nem engedi fejlődni az ágpereszlent és mielőtt megvastagodhatnék lehull és szép törzset nevel. Nem kell ahhoz nedvesebb klíma. És ugyan ki állíthatná, hogy a mocsarakkal és tavakkal tarkázott Duna-Tisza köze kevésbé nedvesebb klímájú a Morva síkságnál. A Morvasíkság sem kap több esőt, mint az Alföld és mocsarai hiányoznak, melyek a levegő páratartalmát emelnék. Itt pedig bőven van belőle.

Ami az égert illeti, az Alföld homokjára sokkal jobb az *Alnus incana*, vagyis hamvas éger, mert az a legnagyobb szárazságot éppen úgy tűri, mint a vizet. Az Alföldön pedig ugyancsak kell, hogy ilyen talajhoz szokjon az ottlévő fák jórésze.

A hamvas éger ugyancsak a Morva síkságon lévő holicai kir. uradalomban láttam futóhomokon nagy sikerrel telepíteni oly helyeken, melyek néha túlnedvesek, különben pedig túlszárazak voltak.

A nyír a Duna-Tisza közén is ős fanem és ma is szépen tenyészik és telepíthető. Szép nyireseket látni a *peszéradacsi* kir. uradalomban és *Kecskemét* város nyiri erdejében. Igen szép erdősítések vannak nyírral az Unghváry-féle gyóni erdőbirtokon is és másutt is.

Az akácról csak azt állíthatom újból és abban egyetértek *Béky* Albert kollégámmal, hogy saját magára nézve kiéli a talajt, épen úgy, amint nem vethet a mezőgazda búzát vagy még inkább kendert, repcét és mákot 3—4 éven át káros következmények nélkül földjébe, ép így vagyunk az akáccal. Ez a kérdés be van bizonyítva. Hisz a legprimább búzatalajú csemetekertben is, ha harmadszor belejut az akác, elnyomorodik. Az első vetésből kikelt csemete elérheti a 2 méter magasságot is az első évben, hanem a második vetés ugyanott már érezteti a hatást, a harmadiknál örülhetünk, ha 30—40 cm. magas csemetét kapunk.

Reflexiók az erdészeti közigazgatás reformjához.

Írta: Czillinger János.

Dr. *Ajtai* tagtársamnak legutóbbi lapszámunkban megjelent cikkére volna néhány rövid megjegyzésem.

Amikor az erdészeti közigazgatás közelmúltban végrehajtott félreformjának szükségességét *Ajtai* többek között a megcsonkíttatásunk következtében előállott helyzettel is megokolni véli, kiemeli, hogy *gazdasági kérdésekben reálpolitikára* van szükség.

Ezzel szemben kénytelen vagyok egyfelől ismételten hangsúlyozni, hogy a területi integritás felé való szünetlen törekvésünkben mereven és a végsőig ki kell tartani azok mellett a történelmi multtal bíró alkotások mellett, amelyekhez az elkapcsolt részek lakóival még ma is közös tradíciók fűznek.

Ezeknek a tradícióknak ápolása egyben a *legreálisabb politika* is, mert ezek eredménye egyúttal gazdasági boldogulásunknak létalapját fogja meghozni.

Másfelől az *Ajtay* által védeni szándékolt törvényalkotás megszületése bármivel, csak nem gazdasági szempontokkal és realitással okolható meg.

Ismétlésekbe nem bocsátkozom, régi érveimet nem sorakoztatom fel, csupán az *Ajtai* által is elismert tényeket említem. Reálisnak nevezhető-e az olyan törvényalkotás, amely előre nem számol a végrehajtás nehézségeivel, amely időelőtt, megfelelő garanciák nélkül látott napvilágot?

Ezzel az alaptétellel mintegy összefüggően reámutat dr. *Ajtai* kartársam arra, hogy a magánerdők fentartását még ma is csupán azok a kivételes intézkedések (3296/1918. M. E.) biztosítják, amelyekről nem tudni, meddig lesznek érvényben tarthatók . . . s ha ezen kivételes intézkedések fentartása a magánerdők leromlására való tekintettel már az intéger Magyarországon feltétlen követelményként jelentkezett, mennyivel inkább előtérbe helyeződik ez a követelmény az erdeitől megfosztott Csonka-Magyarországon. A következte-

tés egészen logikus, csupán az a hiba, hogy ennek a kivételes intézkedésnek és az üzemtervi kezelés általános kötelezettségének *semmi köze* sincs az általam kifogásolt új erdészeti közigazgatási rendszerhez.

Tovább megyek. Hiszen éppen azt tartottam és tartom a közelmúlt erdészeti kormányzat súlyos mulasztásának, hogy ennek a rendkívül fontos és kényes kérdésnek törvényes rendezését elmulasztotta akkor, amikor olyan kedvező időpont és helyzet állott rendelkezésére, mint amilyen e világi életünkben talán sohasem fog bekövetkezni, s ugyanekkor időelőtti, irreális, zavarokat okozó törvényeket terjesztett elő, s azokat a szakközönség tiltakozása ellenére felsőbbségével mindenáron végrehajtatta. Az öröklött helyzet lényegesen nehezebb és ha még van remény arra, hogy ezek a törekvéseink valaha megvalósulhatnak, úgy csak azért nem fog az erdőbirtokos osztály ezen kérdés ily értelmű rendezésének gátat vetni, hogy egyszersmindenkorra megszabaduljon az örökös kérvényeztetés és gyámkodás egyáltalán nem kedvelt rendszerétől.

Ez minden, csak nem reálpolitika, nem a legutóbbi években sokat hangoztatott *erdőgazdasági politika*.

Az említett *adott helyzeten* a magam részéről nem vagyok hajlandó oly könnyen keresztülsiklani, mert annak idején érezve az ügy fontosságát és komolyságát, a törvény életbeléptetése előtt személyesen adtam elő aggályaimat a legilletékesebb helyen.

Engedelmet kérek, de ilyen körülmények között az adott helyzet lehet tény, de *érv* nem.

Ajtai meg van győződve arról, hogy az új szervezet az erdőrendészeti hatáskör átruházása esetén kifogástalanul beváljik. Ezt nem vitattam; sőt még a legelső idevonatkozó cikkemben magam állítottam, hogy az új rendszer csakis ebben az esetben lehetne úgy, ahogy életképes.

Azt azonban *Rochlitz* Dezsővel egyetemben állítom, hogy *nem volt szükség* az eddigi, a vármegyei közigazgatással összhangban álló közigazgatási rendszeren változtatni, s hogy a régi rendszer a mi speciális magyar viszonyainknak egyéb-

ként is sokkal jobban megfelel, mint bármilyen tökéletesen kiépített állami közigazgatási rendszer.

De ne feledjük, hogy ma már két év óta fél rendszer, helyesebben a teljes rendszertelenség időszakát éljük.

Ilyen kísérletezésekre céloztam s erre a nemzet, az erdőmérnöki kar eleven testét felhasználni nem szabad.

Nem tudom, szívesen veszi-e központunk *Ajtainak* az *abszolút mozdulatlanságot* illető védelmét, amikor felemlíti, hogy központunk eddig még nem is ért rá ilyen fontos ügyekkel foglalkozni.

Nem hiszem, hogy lett légyen valaha fontosabb és sürgősebb teendő az erdészeti törvénykezések terén, mint a helytelen vágányra került erdészeti közigazgatás azonnali reparálása.

Új vezetőségünk szédületes nehézségek elé került, annak teljes tudatában vagyunk, de hogy egy ilyen fontos és sürgős kérdésnek tárgyalására, a legsürgősebb változtatások *előkészítésére egy esztendő* sem lett volna elegendő, állítani mégsem merném.

Nem hivatkozom egyébre, csupán arra, hogy új vezetőségünk ugyanezen idő alatt tőlünk messzebb álló, idegen munkatérületen igen nagyszabású, sok időt igénylő és mindenfelől elismerésben részesülő munkásságot fejtett ki. Hogy pedig ezek a nyilvánvalóan sürgős dolgok eddig elmaradtak, — úgy érzem — mégis csak az én feltevésemet igazolják.

A *Horváth* Sándor-féle tervezet és annak különösen indokolása rendkívül megkönnyíti ezt a munkát. Ha a törvénytervezet bizonyos tekintetben idejét múlta is, a benne felhalmozott rendkívül értékes anyag felett *nem térhet napirendre a közvélemény*.

Az *Ajtai* részéről ajánlott módosítást, úgy vélem, joggal neveztem foltozgatásnak. Vagy talán először kireparálva az erdészeti közigazgatás szerveiről alkotott törvényt, mint az alaptörvény egyik szakaszát, ehhez szabjuk utólag az *alaptörvényt*, a törzset?

Ha már egyszer újból meg kell alkotnunk az alaptörvényt, nem természetesebb, hogy annak egyik hibás alkatrészét, magában az alaptörvényben módosítjuk?

Ajtai a továbbiakban egyszerűen azt állítja, hogy az erdőrendészeti hatáskörnek az erdőigazgatóságokra való ruházása nem prejudikál a közigazgatás államisításának, az önkormányzati érdekeket nem sérti, az önkormányzat méltóságába nem ütközik.

Ezt nem értem. Ez majdnem annyi, mint a fehér színt feketének látni.

Nem állami közigazgatás az, amikor az erdőrendészeti teljes hatáskörnek átruházása minden vonalon, minden fórumon át állami szervekre bízatik? Az ilyen részlegesen megalkotott állami közigazgatás nem jogosít-e fel arra a feltevésre, hogy ezt a lépést alighanem nyomon követi a többi? Nem érinti-e valamely testület jelentős érdekét, ha intézkedési jogát elvonják? Nem ütközik-e a vármegyei önkormányzat méltóságába, ha ez az elvonás olyan indokok alapján történik, mint amilyeneket t. tagtársam csupán utóbbi közleményében is érint?

Olyan önkormányzat, amelytől elvonatik az országos érdekű ügyek intézése, végrehajtása és legjobb esetben is csak helyi érdekű — *önérdekről* itt szó sem lehet — ügyek intézésére szoríttatik, megcsúfolása lenne az önkormányzat lényegének.

A vármegyék évszázados történeti fejlődés útján alakultak át törvényhatóságokká, hogy az ország törvényei értelmében, az állami átruházás alapján, az *állami élet minden ágában* saját területükön önállóan gyakorolják a végrehajtó hatalmat.¹

Nem ismerhetem el helytállónak azt a megállapítást, hogy a vármegyék (törvényhatóságok) országos érdekű ügyek intézése alól észszerűen felmenthetők volnának. Ha egyéb szempontok ezt nem is gátolnák, az országos és helyi érdekű közügyek — amely fogalmak a legtöbb esetben fedik egymást — szétválasztása egybefonódottságuk miatt a gyakorlatban szinte képtelenség.

Egyáltalában nem értem meg, mi alapon tételezi fel t.

¹ Lásd *Timon Ákos*: Alkotmány- és Jогtörténet.

tagtársam a vármegyei törvényhatóságokról azt, hogy ténykedésük legtöbb esetben az *önérdek* védelmében merülhet ki?

Ha pedig tovább fűzzük azt a gondolatmenetet, mely szerint az *Ajtai* által is elismerten szükséges harmoniát úgy véli helyreállítani, hogy a vármegyei törvényhatóságok működését az *állami szervek felügyeletében és tevékenységük ellenőrzésében* gondolja feltalálni, úgy ismét elveszítette az általa ajánlott módosítás az állami közigazgatás rendszerének legnagyobb előnyét, a teljes kiépítés esetén tényleg bekövetkezhető közvetlen, gyors intézkedés lehetőségét és a szigorú szakszempontról bizonyos esetekben mindenesetre előnynek nevezhető azt a körülményt, hogy minden vonalon kizárólag szakszempontról érvényesülhetnek.

Minnek keresünk új és mesterkélt lehetőségeket a szükségesnek ismert *harmonia* mesterséges előállítására, amikor ez a harmonia a régi rendszer mellett úgyszólván teljes volt. Ha voltak mégis mellézköngék, úgy ezek kizárólag arra vezethetők vissza, hogy a királyi erdőfelügyelőségek eredeti megszervezése is szűkmarkúan történt, fejlesztésük pedig teljesen elmaradt.

A kir. erdőfelügyelőségi intézmény védelmezésénél mindig hangsúlyozottan emeltem ki azt, hogy ez a szervezet egy kézben ideálisan kapcsolja össze az állam által irányított közérdek védelmét a vármegyei önkormányzat autonóm működésével, a nélkül, hogy egyfelől az országos közérdek sérelmet szenvedne és a nélkül, hogy a vármegyei önkormányzat bármiképp is csorbíthatnák.

Kapóra jött tehát t. tagtársam hivatkozása az ügyészség szerepére.

Ami — remélem *csak tetszhalott* — kir. erdőfelügyelőségünk lényegében éppen ilyen királyi ügyészi szerepet töltött be. Munkatárs, tanácsadó, közvádó és ha kell ellenőr egy személyben. Hol az államhatalom reprezentánsa, hol a vármegye szűkebbkörű közérdekének — de sohasem az önérdeknek — védelmezője nem egyszer az államhatalom merevségével szemben is.

A hatásköröknek, az önkormányzat lényegének ilyen

tisztelete adta meg a tekintélyt is ennek a megszüntetett intézménynek.

Amikor úgy érezte a kir. erdőfelügyelő, hogy az elsőfokú fórum rendelkezése nem fedí a közérdek kívánalmait, felebezési jogával módjában volt azt felülvizsgálat alá vétetni, ha az intézkedést megfelelőnek találta, az önkormányzatnak saját javaslata alapján megalkotott rendelkezése akadálytalanul és gyorsan érvényesült.

Nem is volt szükség az állami szervek külön ellenőrzésére azért, hogy a harmonia meglegyen. A *munka* volt közös.

Ez az ügykör, amely némileg éppen az ügyészi szerepkörhöz hasonlított, az önkormányzatra sértő alakban sohasem jelentkezett, mégis biztosítva volt az egyetemes közérdek.

Arról vitázni sem kívánok, hogy az erdészeti közigazgatás államosítása felé haladó első lépés ilyenformán tényleg az első csákányütés szerepét töltötte be, amely a vármegyei (városi) törvényhatóságok önkormányzatán csorbát ütött.

Bizonyos idegesség máris mutatkozik ezen a téren, amit nemrégiben a kormányelnök a nagyközönség előtt minap langoztatott az a kijelentése van hivatva eloszlatni, hogy a közigazgatás reformja során *nem szándékozik a vármegyei önkormányzat* alapjait megingatni.

Ha ez tényleg így van, nem tudom, miként lesz végrehajtható az *alapfal* utólagos beépítése.

Aki a mi speciális magyar viszonyaink mélyére tekint, tisztában van azzal, hogy azzal a nagy értékkel, amelyet mi a vármegyei közigazgatási bizottsággal és hatóságokkal való szoros együttműködés révén *tekintély* alakjában bírtunk és birunk, nem bánhatunk oly könnyelműen, mint t. tagtársam említi. Szép az önérzet, de ennek ápolásából még nem következik, hogy ezt a járt utat minden ok nélkül a járatlanért elhagyjuk.

T. tagtársam bizonyos ellentmondást lát abban, hogy a tanácsok elleni érvelések egy másik tanács érdekében vannak felsorakoztatva.

Tévedésben van t. tagtársam. A vármegyei közíg. bizottság gazd. albizottsága elsősorban is *nem tanács*, hanem a közigazgatási bizottság helyett működő mozgékonyabb szerv, in-

tézkedési jogkörrel bíró testület, az erdőrendészeti hatóság első fóruma. Erre lényegileg, avagy formailag, de szükség van, nem úgy, mint az erdőigazgatóságok mellett működő tanácsokra.

Koncedálom, hogy bizonyos esetekben lényegileg melőzhetők, amire nézve élénk példa az elnökileg elintézett ügyek nagy tömege, de viszont helytelennek tartanám ezt a gyakorlatot, ha kivétel nélkül minden ügy elintézésénél általánosíttatnék.

Az erdőrendészeti intézkedéseknek belé kell illeszkedni az illető vármegye speciális viszonyaiba is s nem egyszer kívánatos, hogy a határozatok különböző szempontokból való mérlegelés alapján szülessenek meg.

A szakértelem lehető érvényesülését úgy képzelem, hogy intézményesen biztosítani kellene azt, hogy ezekben a bizottságokban a vármegye erdőbirtokos típusai kiváló szakférfiakkal legyenek képviselve. Ne felejtse t. tagtársam, hogy más a kir. erdőfelügyelő jogi állása a gazd. albizottságban és egészen más a mai m. kir. erdőfelügyelő mai szerepe és t. tagtársam részéről ajánlott újabb szerepe az erdőigazgatóságok mellett működő tanácsokban.

A kir. erdőfelügyelő fellebbezési jogával teljes mértékben vértézve volt a *Rochlitz* Dezső részéről *általánosságban* oly találóan jellemzett kinövések ellen, amennyiben ilyen hangos felfogás az egészen szűkkörű albizottságokban lábra kaphatott volna.

De végeredményben a nehézményezett kritika nem annyira a demagógia megnyilvánulására helyezte a fősúlyt — ami elvégre a legelőkelőbb tanácskozó testületekben is felüti a fejét, — hanem a tanácsrendszernek arra a közismert hátrányára, mely szerint a *személyes felelősség háttérbe szorúl* és működése *nehézkés*.

Mindezeket mérlegelve beláthatja t. tagtársam, hogy az ellenérvek oly könnyen vissza nem fordíthatók, mint első pillanatban gondolta.

Egyébiránt pár napra rá, hogy t. tagtársam tanulmánya megjelent, a napilapok közlése szerint a kir. bíróságoknál a tanácsrendszer felett máris megkondították a lélekharangot.

Egészen bizonyos, hogy emberi mű sohasem tökéletes. Előfordulhat az is, hogy az egyoldalúság vádja kivételesen az erdőfelügyelőt éri. Ennek egyedüli ellenszere a többszörösen hangsúlyozott személyi kiválasztás, amely mint írtam, ennek az intézménynek alapeleme.

Ezért a rendes körülmények között nem várható esetlegességekért, kár lett volna a kir. erdőfelügyelő nyakába egy külön erdészeti tanácsadó testületet varrni.

Ha mindamellet előfordult valamikor, hogy a kir. erdőfelügyelő által helyesen képviselt közérdek védelme bármikből hajótörést szenvedett, ennek oka csakis a felsőbb fórum gyengeségében, de nem az intézmény helytelen szervezetében keresendő.

Ami azt az inkompatibilitást illeti, mely szerint nagyobb erdőbirtokot kezelő vagy vezető erdőtisztjeinek gazd. alb. tagokként való szereplése révén állhat elő, elismerem, hogy kivételes esetekben ez tényleg bekövetkezhetik — saját uradalmi ügyeinek intézésénél — de egészen természetes, hogy ilyen kivételes esetben mi sem könnyebb, mint az illető érdekelt biz. tag szavazatának ethikai okokból való mellőzése révén elmellőzni az összeférhetlenség esetét.

E miatt a néhány szórványos eset miatt végtelen kár volna mellőzni a magánuradalmak kiválóbb szakembereit.

Összeférhetlenség intézményesítéséről tehát szó sem lehet.

A decentralizációhoz is volna néhány szavam.

Az állami adminisztrációban is vezérelvként kellene szerepelni a hatáskör leadásának, de ezzel együtt a felelősség kiterjesztésének.

Az erdészeti igazgatásról szóló törvény indokolása is decentralizációt tervezett, de lényegében egy alsóbb központban centralizációt teremtett. Leszámítva néhány lényegtelen adminisztrációs könnyítést: pont az ellenkezőjét érte el, mint amit akart.

Igy tehát nem haladunk a decentralizáció felé s annak lehetőségét egyenesen az új rendszer zárja el.

Mindezeket összefoglalva, tisztelem, becsülöm t. tagtársam szilárd állásfoglalását, örömmel köszöntöm őt, mint aki

tárgyilagos okfejtéssel igyekszik elfoglalt álláspontját megvédelmezni, de semmikép sem vagyok hajlandó osztozni abban a felfogásában, hogy a vármegyei önkormányzattal fenállott régi kapcsolat — *amely a régi kir. erdőfelügyelőségi intézményben leli kulcsát* — lényegében módosításra szorúlt volna, nem ismerhetem el azt a ténymegállapítást, hogy az új törvényes rendelkezésekben gyökerező megoldás az ország erdőgazdasági és közigazgatási érdekeinek egyaránt megfelel és az önkormányzatot is kielégítheti.

Két figyelmet érdemlő fafaj

Írta: *Haracsi* Lajos főiskolai tanársegéd.

Az Erdészeti Lapokban és a Magyar Erdőgazdában jelent meg néhány cikk a közönséges kőrISRől, melyek ennek elterjedését és igényeit világosították meg.

Ezúttal két, a magyar erdészeti irodalomban, eddig még nagyon keveset említett fafajról kívánok megemlékezni, melyek genetikailag éppen nem, annál inkább vízszintes elterjedésüket tekintve rokonok, ú. m. a *Tilia tomentosa* Mönch (ezüstlevelű hárs)-, és a *Fraxinus Ornus* L. (virágos kőrISRől).

A *Tilia tomentosa*-ról *Vadas* csak azt mondja, hogy a bihari, aradi, és bánáti erdőkben előfordul, de növekedését és használhatóságát egy szóval sem említi. *Fekete* és *Mágócsy* szerint, Dél-Európában honos, északi határa Magyarországon megy keresztül, Horvát-Szlavonországban és a Maros—Duna közén tömegesen fordul elő, úgyhogy ott e tekintetben a rezgő nyár szerepébe lép, a vágásokban minden fát, még a nyárfát is túlnöve. Azonkívül gyakori Baranyamegyében, Dunántúl, Bihar- és Szatmármegyében, Szilágyságban, sőt még Bereg megye déli részén is. *Fekete* és *Blattny* pedig azt írják, hogy, az Északkeleti Kárpátokban a *parvifolia* kis méreteket ér el, míg a *tomentosa*-nak Sárköz határában hatalmas méretű példányai nőnek, kocsános tölgyállományban; az aldunai hegyekben kiterjedt bükkösök közt óriási törzsekké nő; talajban nem válogat, mészsziklán, agyagmárga talajon, grániton, és csil-

lámpalán egyaránt s különösen némely helyen (Lugos) igen nagy mennyiségben tenyészik; a délmagyarországi hegyvidék erdőségeiben nemcsak a hársak között a legközönségesebb, de néha nagy területeken ezek egyedüli képviselője; gyors növésű, nagy vastagsági és magassági méreteket elérő, bújta terjeszkedésű erdei fa; a Biharhegységben gyakori; a Sziget-hegyek leggyakoribb hársfája; a balatonmelléki dombvidéken közönséges; az Alpok nyúlványain ritka; a Nagy Alföld szélein szórványosan fordul elő. *Jávorka* szerint, hatalmas fa; Beregmegyétől lefelé Erdély nyugati és középső részein Marosvásárhely és a Vöröstorony közti vonalig; az Alföldön a Nyírségben és a debreceni Nagyerdőben; Dunántúl, Fehérmegye legdélibb csücskétől és a Balatontól lefelé; az Alduna és Horvátország egész területén, de a Karszton ritka. (Ez teljesen egyezik a Fekete—Blattny-féle vízszintes elterjedési határral.).

E kevés adatból látszik, hogy még *Fekete* Lajos könyvei ismertetik leginkább e fafaj elterjedését és természetét. Én a somogy megyei előfordulását ismerem. Itt tűnt fel nekem nagyobb mérvű térfoglalása és gyönyörű növekvése miatt. Csak az itteni előfordulását fogom ismertetni, ami általánosságban megegyezik a Fekete-féle növénytanban mondottakkal. A somogyi dombvidéken, Kaposvártól délre a Mecsek nyúlványainak tekinthető Zseliczi-erdőkben nagyobb mennyiségben fordul elő az ezüsthárs. Ez erdők talaja legnagyobb-részt lösz, homokos agyag és kötöttebb homok. Az erdők uralkodó fája a bükk, gyertyán, cser és tölgy, néhol kisebb mértékben mesterséges telepítés útján az erdei fenyő. Azonkívül elszórtan előfordul a legtöbb síksági, valamint elő és középhegységi fa, melyek a bükkrégiókban otthonosak, így a kőris mindkét faja, mezgés éger, mezei és hegyi szil, mezei, korai és hegyi juhar, cseresznye és a barkóca. Itt a bükkösök és tölgyesek közt nő elegendően az ezüsthárs; tudott dolog, hogy **eme** dombvidéken majdnem mindenütt elegendően is nagy területeket foglal el a bükk. Pedig e vidék legmagasabb pontja (Somogyban) alig éri el a 300 m.-t; azonban ennél jóval lejjebb — azt hiszem, már 100 m. körüli magasságban, vagy még alacsonyabban, — is vannak itt bükkösök, igaz,

hogy az északi és keleti hűvösebb oldalakon. E bükkösökben, néhol 0.2—0.4 elegyarányban nő a *Tilia tomentosa*; fiatal és idősebb erdőkben egyaránt. Így pl. Gálosfa, Böszénfa, Terecseny-pusztá, Almamellék, Szentlászló és Mozsgó határában mindenütt előfordul. Az ember, ha az erdő koronamennyezetét nézi, már messziről feltűnik a szürkés-ezüstös színezet, mit a sok ezüsthárs koronája okoz. Gálosfa község határában van egy erdeje gróf *Festetich* Pálnak, az ittlelvő egyik vágás —, mely főleg bükk és ezüsthárs, — faanyagát már pár éve mindig a Veszprémi Faipar R.-T. veszi meg. A bükkből kevés mennyiségű szerfát termelnek, az ezüsthársnak pedig a legnagyobb részét rönk és szálfá alakjában, mint furnirrönköt szállítják egy budapesti furnirgyár részére. Szállítás alkalmával is megfigyeltem, mily gyönyörű nagyméretű, egyenes és teljesen hibátlan s kifogástalan szerfát szolgáltat ez a faj. Százszámra hevernek az állomáson a gyönyörű ezüsthársrönkök és szálfák, várva az elszállításra. Így rönk alakjában sem marad hátra a legszebben növvő bükkötől sem ez a faj. E felhívásra kíváncsi voltam, megnézni a vágást, ahonnan ez a szép faanyag kikerül. Észak, északkelet felé néző nagyon enyhe hajlású domboldalon fekszik üde homokos agyagtalajon. Az erdész szívét megremegetteti a gyönyör; kifogástalan száz év körüli hárssal elegyes bükkös. Sem a Bakonyban, sem a Bükkhegységben nem láttam ennél szebb bükköst; ágtalan, egyenes, igen magas, teljesen egészséges szép törzsek a bükkök és ezeknél semmivel sem marad hátra az ezüsthárs; ugyanolyan magas, ágtalan, vastag törzsek, mint a bükké. Alatta és a már levágott részen nagymennyiségű ezüsthárs újulat magról és sarjról egyaránt; a bükkfiatalos elég kevés. A vágásban levő újulaton látszik, hogy elötrébe lép az ezüsthárs, magának biztosítva az elsőbbséget a bükk felett. Tényleg igaza van *Fekete* Lajosnak, hogy túlnövi az összes többi fákát; ezt a térhódítását azonban másfelé is láttam.*) Az előbb említett községek határában mindenhol megfigyelhető, hogy nagyobb tért igyekszik magának elhódítani, mint amekkora területen eredetileg volt; nemesak bükkösökben üde talajon, hanem

*) Ugyanezt tapasztaltam a *Tenkes*-hegy északi lejtőjén. Szerk.

szárazabb lósz és homoktalajon, kocsánytalan tölgy és cser között is jól érzi magát, buján terjeszkedik a bőségesen és gyakran termő, szélhordta könnyű magja, valamint bő sarja által is; gyorsan és szépen növe törzse is biztosítja neki ezt a szerepet. Terjeszkedése — persze nem olyan nagy mértékben — hasonlít a gyertyánéhoz. Tényleg a rezgőnyár szerepét tölti be itt részben, mert e vidéken a vágásokban elég ritka a rezgőnyár, sőt még a nyír is. Inkább a gyertyán, kecskefűz, ezüsthárs és részben a virágos kőris mondhatók a vágások gyomfáinak.

Most már az a kérdés, mi az erdészek kötelessége e fafajjal szemben. Az én véleményem szerint e feladat kettős. Először is tekintetbe véve e fafajnak a bükkal egyenlő szép növekvését és nagyfokú használhatóságát, mint szerfáét, szinte predestinálva van arra, hogy erdeinkben ott, ahol lehetséges, minél nagyobb mennyiségben kultiváljuk. Azt hiszem az okunk is megvan erre; egynéhányat említsünk meg. Először nagyfokú használhatóságát, mint szerfáét; furnirnak kiválóan alkalmas, a drága bútorok belső furnirjának — tudomás szerint — ez felel meg legjobban, valamint e bútorok vakfáinak is alkalmas; azonkívül könnyű fedélszékek szarúfáinak lehet használni; rajztábláknak, finomabb dobozoknak és ládáknak, repülőgépfának, és kisebb mértékben a zongora és orgona némely részéhez is jól megfelel; különböző fafaragványoknak (játékszerek, bútordíszítés, famodellek és faszobrok), valamint teknőeknek, vályúknak és facipőknek, nemkülönben esztergályos-árúknak kiválóan használható; a szene finom rajzoló-szenet ad; gyufagyártásra is jól alkalmas; idővel, ha nagyobb mennyiségben tenyésztek, még cellulozefának is felhasználhatják.

A másik ok az, hogy a Magyarországon előforduló négy hársfaj közül — amennyire tudom — legszebb növekvést mutat. Fekete és Blattny adatai szerint a *Tilia platyphyllos* Scop. (nagylevelű hárs) Magyarországon egész területén ritkán és nagyon kis mennyiségben fordul elő. A *Tilia cordata* Mill. (= *parvifolia* Ehrh., kislevelű hárs) inkább Magyarországon északi felében az uralkodó; azonkívül északi Európában (Oroszországban) van jobban elterjedve; úgy látszik, inkább

a hűvösebb klíma fája. A *Tilia rubra* DC. (veres hárs) csak Magyarország legdélibb részén, ott is szórványosan fordul elő, s így számba nem jó. A magassági elterjedést tekintve, megemlítem, hogy az országos átlag az ezüsthársnál 690 m., a kislevelűnél 890 m., a nagylevelűnél 780 m. Nagyobb mérvű kultiválásnál tehát csak az ezüst- és kislevelű hárs szerepelhet. Az utóbbi inkább az északi részeken ajánlható kisebb mennyiségben, mert ahogy én ismerem, sohasem fejlődik oly szép elsőrendű fává, mint az ezüsthárs. Megfigyelésem szerint gyakori hibája az, hogy a törzse adventív rügyek folytán csomoróssá lesz és ennek következtében csúnya növekedésűvé és hibássá válik, esetleg bélkorhadást kap, amely körülmény szerfára sokszor alkalmatlanná teszi. Az úgynevezett lágy faanyagot szolgáltató fák közül az ezüsthárs — azt hiszem — bármelyikkel kiállja a versenyt, a faanyagát tekintve egész biztosan. Még talán a mézgás égert és néhány nyár-fajt lehet vele párhuzamba állítani a növekedést illetőleg, de az ezüsthárs szerepét sem az erdő állományában, sem a fafajok talajigényét tekintve, sem pedig a faanyagát illetőleg egyik lágyfa sem pótolhatja. A fűzek és a nyírfák semmiféle vonatkozásban sem jöhetnek vele szóba. A hárs jóminőségű fája — a piaci keresletet és árt tekintve — többnyire vetélkedik a tölgy fájával. Nekünk magyar erdészeknek pedig különösen ügyelnünk kell arra, hogy olyan faanyagot adjunk a piacnak, mely európai vonatkozásban is kiállja a versenyt. És nem szabad soha arról megfeledkezni, hogy mi a nyugati államokkal a fenyőszerfa tekintetében nem versenyezhetünk, tehát inkább a lombfákra helyezünk nagyobb súlyt.

Az ország déli felében tehát az előbb említettek alapján inkább az ezüsthárs való, mivel itt ez őshonos, és növekvése is messze túlszárnyalja a kislevelűét. Azt hiszem nem fog nagy nehézséggel járni elterjedése északi határának kitolása a Balaton felé, a Magyar Középhegység egy részére: a Bakony-, Vértes- és Pilis-hegyekre; azonkívül az Alföld széleinek dombvidékein, a Nyírségben, hol különben is őshonos, nagyobb mértékben való tenyésztése igen szép jövedelmet biztosíthat erdeinknek. Minthogy úgy a bükkösökben, mint a tölgyesekben (eser között is), üdébb és szárazabb talajon is

szépen fejlődik, nagyon alkalmasnak találom arra, hogy mindkét fanem között helyes elegyarányban tenyésszük. Mind a bükk, mind a tölgy között megmagyarázható szerepet tölthet be. Az előbbinél azt, hogy nagyban emeli a szerfaszázalékát és ezzel az értékét az erdőnek; az utóbbinál pedig, hogy megakadályozza a tölgyes korai kiritkulását, mivel elég sűrű lombja van (a hársak között szerintem a leginkább árnyék-tűrő), ezáltal előmozdítja a tölgyek egyenes, fölfelé növekvését, valamint a természetes felújítást is megkönnyítheti.

A másik része a kettős feladatnak e fafajjal szemben az, hogy túlságos elszaporodása ellen védekezzünk. Nem szabad engednünk, hogy a magyar erdőkben megegyeszer megismétlődjék ezzel a fafajjal is az, — még kis mértékben sem — ami a gyertyánnal egyszer már megtörtént. Mert az a körülmény, hogy egy fafajnak sok értékes használhatósága van, még nem elég ok arra, hogy erdeinket ezzel elárasszuk; mivel minden fa túlságos mértékben tenyészve nagy bajokat és betegségeket hozhat erdeinkbe. Gondoljunk csak az erdei fenyő túlságos kultiválása folytán bekövetkezett bajokra. Igen, előnyben részesíthetjük és kell is elsőbbséget adnunk e fafajnak a gyertyánnal, nyárral, kecskefűzzel szemben, sőt elég nagy mértékben a cserrel szemben is, még a bükkösökben is előmozdíthatjuk térhódítását bizonyos fokig, de nem szabad túlságba mennünk és különösen ne engedjük, hogy vágásainkban az egyéb nemes fafajok, mint a tölgy, szil, juhar és magas köris rovására és ezeket elnyomva vagy pláne teljesen kiszorítva, túlságos mértékben elszaporodjék. Általában szabályul fogadhatjuk azt, hogy mindenhol a neki megfelelő termőhelyi viszonyok között, helyes elegyarányban tölgy, cser, erdei fenyő és bükk között neveljük ezt a fafajt, mert igazán széppé teszi erdeinket, és csak ha túlságos bujasága miatt gyomfává kezd válni (értem a gyomfa fogalmát úgy, hogy minden más fát fenyeget életföltételeiben), akkor lépünk hathatósan közbe, hogy az erdő iránti szeretetünkkel és tudásunkkal vágásaink fiatalosát a lehető legrövidebben hozzuk ki az anyafák jótevő árnyai alól.

A másik, szintén érdekes fánem a *Fraxinus Ornus* L. (virágos kőris). E faj előfordulása szintén kell, hogy érdekelje az erdészt, azonban inkább az ellene teendő óvintézkedések szempontjából. Vízsintes elterjedési határa valamivel feljebb van, mint az ezüsthársé. A Balaton felett a Bakony-, Vértes- és Pilishegyekben még nagy területeken fordul elő. E hegyek északi szélén vonul a határvonal, a Mátra- és Bükk-hegységen keresztül, ezek legnagyobb részét is magában foglalva. A keleti részeken azonban lejjebb száll, mint az ezüsthársé, a Bihar-hegységnek már a déli részén vonul és innen a Tömösi-szoroson keresztül halad. Általában nagyon gyakori a Magyar Középhegységben és a Délmagyarországi Hegyvidéken.

Minden erdész tudja, hogy e faj szintén a melegebb klíma fája, és Dél-Európa növénye. Különösen nagy mennyiségben fordul elő a mészhegységek dél és nyugat felé néző száraz oldalain, ott ahol csak még alig két-három fává növő társa kíséri. Zárt állományt nem alkot, úgyhogy sem ez, sem pedig ama körülmény, hogy igen laza lombzata a fényt jól átbocsátja, nem igen szolgálnak hasznára az erdő talajának védelmében sem. Vékony és gyakran görbe, néha csavaros növekedésű törzsének a használhatósága — amennyire én tudom — igen kismérvű. Egyáltalán nem jöhet alkalmazásba sehol ott, hol testvére, a magas kőris dominál. Én nem is hallottam, hogy valamiben ez utóbbit helyettesíteni tudná; talán csekély mennyiségben küllőnek és egyéb ilyen apró választéknak használható, de itt is kis mértékben elég rossz hasadása miatt. Magas kort nem igen ér el, mert igen korán egy betegségnek esik áldozatul, — vékony és mindig símán maradó kérge s valószínűleg a nagyfokú hősugárzás miatt — mely a Fekete-féle növénytanban is meg van említve, de amelyről saját tapasztalatom is meggyőzött a Bakony mészsikláin. A betegség úgy mutatkozik, hogy egy hosszanti hasadás keletkezik a törzs héján, mely repedés következtében a cambium kiszárad és így az egész törzsön leválik a kéreg hosszanti nagy darabokban.

Az elmondottakból látszik, hogy egyáltalán nem érdemli meg azt, hogy erdeinkben mesterségesen telepítsük, még a

mészkopárok beerdősítésénél sem, sőt még azt sem, hogy a már meglevő helyeken egyáltalán megtúrjuk, márcsak azért sem, mert ugyanolyan termőhelyi viszonyok között más fa-nemek, melyek úgy az erdő talajának jóságát, mint a faállomány értékét jobban védik és konzerválják, is jól tenyésznek, mint a fekete fenyő, molyhos tölgy és kisebb mértékben, csak valamivel jobb termőhelyi viszonyok között a cser, mely fa-fajokkal a virágos kőris nagyon gyakran társaságban nő.

Ezeket az ismert dolgokat előre kellett bocsátanom, mielőtt arról a szerepről beszélnék, melyet a virágos kőris kezd magának biztosítani néhány dunántúli erdőrészben. Ez a tény függ össze cikkem legelején hivatkozott közleményekkel. Két cikk jelent meg a Magyar Erdőgazdában, mindkettő a közönséges kőris (*Fraxinus excelsior* L.) térhódításáról számol be és ama körülményről, hogy a közönséges kőris a többi fafajok rovására kezd túlságosan elszaporodni. Én a magam részéről bizonyos mértékig helyben hagyom eme tényt. Igaza van *Lippóczy*-nak, hogy a Bükkben igen rossz talajviszonyok közt, meredek és köves oldalakon sok közönséges kőris tenyészik, és itt nem mutat elsőrendű növekvést; ezt én magam is láttam pár napi diósgyőri tartózkodásom alatt. De vajjon hány más lombfa van, mely ugyanazon termőhelyen kifogástalanul fejlődnek. A fenyők közül a fekete fenyő bizonyára jobban megállná ott a helyét, a lombfák közül a molyhos tölgy, mely azonban csak az elő- és középhegységek meleg déli oldalain tenyészik, talán még a cser jöhetne szóba, de ez is megkívánja a meleg bizonyos mennyiségét. A másik cikkben *Fritsch* ismerteti a kőris bakonybeli szerepét; ugyanazt írja, mint *Lippóczy* és megerősíti ennek álláspontját. Mindkét vélemény szerint, a (közönséges) kőris annyira kezd elszaporodni erdeinkben, hogy még sok bajt fog okozni a magyar erdészeknek. Lehet, hogy igaza van ez állításnak, mert tényleg a Bakonyban is van sok közönséges kőris, néha a neki való termőhelyen is, természetesen nem a legszebb növekvést mutatva. De sajátságos és nagyon feltűnő, hogy sem *Lippóczy*, sem *Fritsch* egy szóval sem tesznek említést a virágos kőrisről, mely körülbelül ugyanolyan szerepet tölt be, mint a közönséges, csak szerintem sokkal veszélyesebb mér-

tékben, mint fajrokona. Értem a veszélyesebb mértékét mind a terjeszkedésre vonatkozólag, mind pedig ama körülményre is, hogy ennek növekvése és faanyaga semmi körülmény közt sem jöhet szóba a közönségesé mellett.

Lippóczy álláspontját még megértem, mert Diósgyőr környékén, mely már a Bükk-hegység északi részén van, valószínűleg nincs is már virágos kőris, vagy csak nagyon szórványosan. Pár napi ottlétem alatt én sem láttam virágos kőrist, igaz hogy csak nagyon korlátolt területen jártam a szentléleki gondnokság egy részén. Azonban nézetem szerint egészen másképp áll a helyzet a Bakonyban, hol huzamosabb ideig voltam, erdőrendezési munkát végeztem és így volt alkalmam megfigyelni e kérdést. Itt mindkét kőris előfordul, a magas majdnem kivétel nélkül mindig az üde talajon, mészsziklák között is, legtöbbször bükkállományban. Néha, ahol a terep kitettsége olyan alakulatba megy át, hogy a talaj üdesége a napsugárzás miatt szárazzá válik, még tenyészik néhány magas kőris törzs, de ekkor már majdnem mindig átveszi szerepét a virágos, úgyhogy az egész száraz, erős napsugárzásnak kitett mésztalajon, mindig ez utóbbit találtam. Ilyen termőhelyeken, nagy területeket elfoglalva, záródás nélküli erdőt alkotva, nő a virágos kőris a molyhos tölgy és cser kíséretében, néha szórványosan pár mezei juhar társa is akad. Ez a térfoglalása még nem is lenne olyan nagy baj, ámbár én itt sem túrném meg az előbb elmondottakat véve figyelembe, de nagyon sok esetben találtam olyan erdőrészben, melyet más nemesebb fafajok uraltak és most is ezek alkotják a főállományt, hova a virágos kőris mint később betolakodott fafaj került. E területeknek a nemesebb fafajoktól való elvonása, tekintve ezek talajának fizikai és kémiai összetételét, víztartalmát, egyszóval a jóságát, óriási károkat okozhat az erdőgazdaságnak. Saját magam tapasztalta tényeket említek fel. Pl. A várpalotai (Veszprémmegye) honvéd kincstár királyszállási erdőgondnokságában elterülő úgynevezett „Burok“-völgy egyik részletének igen meredek, délfelé néző, mészkősziklával telt oldalán kizárólag a legcsenevészebb növésű virágos kőris és molyhos tölgy van. E meredek hegyoldal északi folytatása egy az Isztimér községi határ

mellett elterülő majdnem teljesen sík és elég jó talajú erdő-részlet, melynek állománya nagyon szép növésű, száz éven felüli kocsántalan tölgy és cser. Az állomány záródottsága hiányos és töméntelen virágos kőris aljnövényzet telepedett meg benne, mely úgyszólván lehetetlenné teszi a tölgy és cser természetes felújulását. De ugyanez erdőbirtok nagyon sok más helyén is találkoztam ezzel a tünettel. Különben ez — azt hiszem — az egész Bakonyban közönséges, tekintve a virágos kőris ottani nagy területeken való előfordulását. Vagy pl. Somogy megye déli részén, ahol egyáltalán híre sincs a mézskőnek, herceg Esterházy bérbeadott birtokán, a vörösalmi védkerület Gálósfa község mellett fekvő, dél és délnyugat felé néző erdőrészteleiben, melyeknek talaja homok és homokos agyag, jó mély talaj, nem is mondható száraznak, állománya szintén száz év körüli cser, kevesebb gyertyán és kocsántalan tölgy, s helyenkint csoportokban erdei fenyő, az állományok szintén ritkák, mely megfelel a cser, tölgy és erdei fenyő természetének, és itt is nagy darabokban mindenféle sűrű, néhol már 3 m. magas virágos kőris újulat tarkítja az erdőt, mely szintén megakadályozza úgy a tölgy és cser, mint az erdei fenyő természetes felújulását. De nemcsak itt, hanem e vidék nagyon sok helyén lehet hasonló tüneménnyel találkozni idősebb, kiritkult állományokban, valamint a vágásokban is. Pedig ez erdők talajviszonyai igazán primák. És nagyon érdekes az a jelenség, hogy én pl. az egész vörösalmi védkerületben alig találtam 3—4, már fává nőtt virágos kőrist, melyek magot teremhetnek. Úgy látszik, nagyon messziről is elhordja a magját a szél. Egyébként e fafaj ily nagymérvű elterjedése körülbelül ugyanazon tényezőkre vezethető vissza, melyeket Lippóczy és Fritsch a közönséges kőrisre vonatkozólag írnak, levonva belőle azt, hogy ily helyeken más fafaj megtelepülésének a lehetőségei megszűntek. Csak azon ismert tény előtt állunk, hogy a kismagvú fák megtelepülése sokkal könnyebb és sikeresebb, mint a nagymagvúaké. Mint érdekes kuriózumot említem meg, hogy e vidéken a magas kőris aránylag elég ritkán fordul elő, akkor is inkább csak a patakok és egyéb vizes területek szomszédságában, de így is — azt hiszem — a közönséges egy változataképen, melynek

rügyei sötét-kávébarnák és a kérge is jóval repedezettebb, úgyszólván rücskös. Ezek levelét majdnem mindig lerágja a kőrisbogár, míg a virágosét sohasem bántja. Én megpróbáltam 30—40 drb. kőrisbogarat egy skatulyába tenni, és virágos kőris-levelet adtam nekik, de ezt teljesen érintetlenül hagyták, pedig naponta frissre váltottam az elemózsiát, míg ha a magasét adtam nekik, maradék nélkül elfogyasztották.

Az elmondottak után most már bátor vagyok én a virágos kőrisről azt állítani, hogy ez sok dunántúli erdőben gyertyánmódra kezd tért hódítani, és ezzel sokkal nagyobb veszedelmet előidézni, mint fajrokona a magas kőris, vagy talán azt is lehetne mondani, mint a gyertyán, mely mégis csak megnő néha másodrendű fává is, és nem egy használhatósága van, hisz pl. Németországban nagyon keresik a kaptafagyarak.

Most már az a kérdés, mily szerepet engedjen az erdész e fafajnak erdejében. Én a véleményemet már az előzőkben közbeszúrtam, és ez abban áll, hogy e fafajnak erdeinkben nincsen helye. A betolakodását szerintem úgy lehet elkerülni, hogy minden magot teremhető virágos kőrist kivágunk erdeinkből, különösen a ritkás, szárazabb talajú cser, tölgy és erdei fenyő állományokból, és ezek közeléből, melyek felújítására a legnagyobb veszélyt jelentheti. Azonkívül igyekezzünk gondos erdőápolással megakadályozni azt, hogy állományaink kiritkuljanak, esetleg mesterséges beavatkozással is. Ha azonban, mint a fent említett példában, már befejezett ténnyel állunk szemben, akkor valami úton-módon hasznót is húzhatunk ebből. Hisz maga e fanem betelepülése az erdő talajának védelmében hasznosnak mondható és ezért a felújítás alkalmával kihasználhatjuk ezt a szerepét olyképpen, hogy csak kiritkítjuk ez aljnövényzetet — különösen a magot teremhetőket eltávolítva — és a megmaradtak védelme alatt természetes vagy mesterséges eljárásokkal megkísérelhetjük a fiatalos megtelepítését. Azt hiszem, ez nem is menne oly borzasztó nehezen, csak az a kérdés, miképpen távolítsuk el fiatalosunk fejről a megmaradt kőrisest, mert tudjuk, hogy erős sarjadzási képessége, bujasága és gyors növekvése — egy kis mulasztás esetén — könnyen meghiusíthatják szándékunkat. Az ilyen kőris-betelepüléssel szemben tehát ügyel-

nünk kell, mert könnyen megtéveszthet bennünket szép egyes és gyors növéseivel, mely körülbelül 15—20 évig a magas körisével megegyezik és így a felületes szemlélő még fajronának is vélheti ezt a különben haszontalan fafajt.

Ezeket óhajtottam elmondani, hogy használjak vele a gyakorlati erdésznek, kinek szerintem az a legfőbb kötelessége, hogy erdejében olyan fafajokat tenyesszen, melyek minden körülmények közt a lehető legnagyobb jövedelmet szolgáltatassanak a birtokosnak, egyrészt azzal, hogy a nekik megfelelő talajon a legkitünőbb növekvést adják, másrészt fájuknak minőségével az európai piacokon nemcsak kiállják a versenyt, hanem lehetőleg kiemelkedjenek a többi árú közül. Mert ha ezt a minimális és az erdőgazdaságnak igazán az alapját szolgáltató kötelességet nem tesszük meg a ránk bízott erdővel szemben, akkor hiába fejlődik az erdészeti tudomány más irányokban, hiába következnek a különböző felfedezések a talajtan, növénytan, erdőművelés stb. terén, hiába szereljük fel erdeinket a legnagyobbyszerű szállító és fafeldolgozó berendezésekkel, ezek mind csak meddő kísérletek fognak maradni, ha a gyakorlatban működő erdészek nem vesznek tudomást azokról a legegyszerűbb elvekről sem, melyekkel erdeik szépségét és értékét — a maguk dicsőségére is — emelni tudják.

IRODALOM

Gombáskönyv kezdők részére. Irta: *Szemere László.*^{*)}

Végre egy magyar gombáskönyv, amely 200 hazai nagy gombának tüzetes leírását tartalmazza. Szemere Lászlónak kezdők részére írt, 50 színes képpel s ugyanannyi szövegek közötti ábrával díszített, Gombáskönyvét örömmel üdvözljük.

Mindig bizonyos irigységgel szemléltük, a hozzánk legközelebb álló német irodalmat, melyben egyremásra, rövid időközben jelentek meg, még a háború alatt is (Michael 1917, Schnegg 1918, Gramberg 1921), még az ottani fejlett sokszorosító iparnak is becsületére való kisebb-nagyobb igényekhez szabott gombáskönyvek, addig nálunk: amink volt, az is elfo-

^{*)} Ára 11.2 pengő = 140.000 korona. Megrendelhető: szerzőnél Budapest, II. Debrői út 15.

gyott, részben pedig amink lehetett volna, meg sem jelenhetett, ezért Szemere munkája házagpótlás szempontjából is nagy jelentőségű.

Anélkül, hogy elődeink érdemét bármily csekély részben is leszállítani akarnám, lehetetlen szegénységünkre rá nem mutatnom, hogy amíg p. o. az 1877-ben megjelent Lorinzer-féle fordítás, a már Clusius által is „Galambicza“ néven ismert Russuták nevét, a gomba német „Täubling“ nevének félreértésével, „Bódító“-ra magyarosította, addig a Cserey-féle gombaismébe, olyan sajnálatos, esetleg kiszámíthatatlan következményekkel járó tévedés csúszott bele, hogy a könyvecske 18. lapján a gyilkos galoca jellegzetes rajza van a csiperke fejlődéseként feltüntetve.

Szemere László, ismerve képességét, a gombákra vonatkozó tudományos előismeretek hosszadalmas tárgyalását mellőzve, egyszerre a mélyére viszi olvasóját a gombák meghatározásával s a lehető legegyszerűbb módon, magán a meghatározandó gombán oktatja ki olvasóját a szükséges tudnivalókról. Így a tudnivágyó, komoly, jószemű közönség könyvét haszonnal is forgathatja.

Leírásai világosak, a gomba kalapját, bélést, tönkjét, minden egyes gombánál tüzetesen külön-külön tárgyalja, lehetőleg röviden tárván elének a gomba jellemző tulajdonságait. Kár, hogy valószínűleg a rövideg okából, a kalap felsőbőrének könnyen vagy nehezen lehúzható, vagy éppen le nem húzható, sokszor igen jellemző tulajdonságának leírását rendszeresen mellőzi. Igen jó tulajdonsága Szemere könyvének, hogy minden jelentősebb ehető gombánál, kielégítő tájékoztatással szolgál, hogy az miként viselkedik felhasználás alkalmával. Érdeme az is, hogy a tárgyalt 200 gomba magyar névvel van ellátva. Mindenesetre nehéz vállalkozás s szerzőnk elég szerencséivel oldja meg feladatát. Mindazáltal szükségesnek látnánk a gombáknak a köztudatba átment s a nép által is így ismert elnevezését megtartani. Vajjon nem ad-e erős félreértésekre alkalmat az, hogy a *Phalus impudicus* — közönséges szömöresök nevet viseljen? Clusiusnak 1600-ban, Sterbecknek 1675-ben kiadott munkái is tanúsítják, hogy népünk a moreheliákat, meg a helvalla (gyromitra) esculentát hívja szömöresöknek, szemben a *phalus impudicus*-nak szemmel láthatóan későbbi időből származó „szemtelen szömöresök“ helytálló elnevezésével.

Az *Amanita rubescens*nek is jobban megfelelne a „piruló“ galóca név a piroslónál, mert a gomba fehér husa ténylegesen pirulni kezd, ha a kalap felső bőrét lehúzzuk. Ez a gomba egyébként a legjobb ízű nyári gombánk egyike, amely bátran kiállja a versenyt a császárgombával, a Clusius szerint „Ur-

gombának“ nevezett *Amanita caesareá*val. Mindenesetre megérdemelné a bővebb méltatást.

Erdészeti szempontból szívesen láttuk volna, ha helyenként azok a fanemek is meg lennének jelölve, melyek alatt bizonyos gombák megjelenni szoktak. Így a *Boletus elegans* érdekes symbiosisa a vörösfenyővel, a *lactaria torminosa*. Vas megyében „nyiralla“ gombának a nyirfával, de például az őzláb is nagyon szereti az akácokat.

A praesafaelita modorban festett színes gombaképek elég jól sikerültek, bár egyszerűségük gyakran esik a hasonlóság rovására. A német munkák pompás ábráival egysorba természetesen nem állíthatók. A meghatározás szempontjából tán előnyösebb, hogy a gombák környezet nélkül vannak ábrázolva, annyi azonban bizonyos, hogy az újabb német szerzők illusztrációi után, szinte leírás nélkül, biztosan fel lehet a gombákat a természetben ismerni. Hogy a jelen munka képeiről ezt megállapítanunk nem lehet, annak oka minden bizonnyal az, hogy szegények vagyunk.

Dr. Hoffmann Gyula.

K Ü L Ö N F É L É K

Magyar fajlezőkés. A gyérités és a természetes felújítás alkalmával kiszedendő fák jelölésére külföldön majdnem kizárólag hornyolókést használnak. Ezelőtt kb. 20 évvel készítettem az első példányokat hazánkban *Dreher* Ignác budapesti cégnél, amelyek jóságát és hasznavehetőségét mi sem igazolja jobban, mint az, hogy ma is az akkor készült késsel dolgozom.

Jelenleg is készülöben van *Dreher* Ignác budapesti gyárában több ily kés, kéfféle kivitelben, kézvédőkengyellel és anélkül. Mivel a cég csak fix rendelést vállal és raktári készletre nem akar dolgozni, mert nem tudja, számíthat-e kelendőségre, tisztelettel kérem szaktársaimat, közöljék velem, hogy akarnak-e venni ily kést. Nagyobb mennyiség készítésénél természetesen olcsóbb annak ára, amely így is elég magas, kengyellel nélkül kb. 8 pengő (egyszázézer korona), kengyellel 12 pengő (egyszázötvenezer korona).

A kés külső alakját saját tapasztalataim alapján módosítottam.

A penge becsukható, úgyhogy zsebben kényelmesen elfér, nagysága az erősebb zsebkéssel egyenlő. A kengyel kéz védelmére szolgál arra az esetre, hogyha a penge lecsúsznék. Úgy tapasztaltam, hogy szaktársaink a kengyeles kést jobban sze-

retik, bár a kengyel miatt több helyet követel a zsebben. Én magam mindig kengyelnélküli kést használok.

A jelzőkés előnye a baltával való hajkolással és a meszeléssel vagy krétával való jelöléssel szemben, hogy sokkal gyorsabb, ennél fogva jóval olcsóbb munkát ad, a jelzés tartós és — mivel a kéregnek csak elhalt részeibe vág — kiméletes, nem okoz kárt, továbbá oly jelt ad, amelyet a munkás nem könnyen utánozhat. A jelnek könnyen adhatunk többféle alakot, ami akkor előnyös, ha többen jelölnek.

A baltával illetőleg hajkolással való jelölés mindenképen evetendő; lassú munka, mély sebet vág és könnyen utánozható, illetőleg hamisítható, ha bélyegezéssel együtt jár, akkor ugyan az utolsó hátrány eslesik, de a munka még drágább.

A meszelés még lassabb és drágább, a hátrányok a lejt növekvésével fokozódnak, amellet nem tartós, különösen, ha a teljes megszáradás előtt éri az eső, jóformán azonnal lemosódik. Előnye — a kéreg teljes épsége — a hajkolással szemben ugyan nagy, de a jelző-késsel szemben alig érvényesül.

A krétával való jelölés ugyan gyors, de különösen durva kérgű fáknál nagyon tökéletlen és nem tartós.

Roth Gyula.

Tomasovszky Imre miniszteri tanácsos előadásai a főiskolán. Ezidei téli szemeszterben 6 előadáson keresztül ismertette Tomasovszky Imre miniszteri tanácsos az „*érdekesebb tengerentúli és exotikus fák*“ címe alatt az alább kereskedelmi néven felsorolt fafajokat növényföldrajzi, gazdasági és kereskedelmi szempontból. Az egyes fafajok morfológiai leírásán kívül kiterjeszkedett termőhelyi tulajdonságaik ismertetésére, különös tekintettel európai tenyésztési lehetőségükre és azon szöveti elváltozásokra, amelyek a megváltozott termőhelyi viszonyok következtében állanak elő és értéküket leszállítják. Az egyes fafajokat eredeti felvételek alapján készült száznál több vetített képben is bemutatta, amelyek az előadás értékét és megértését nagyban elősegítették. Rámutatott azon nagy zürzavarra, amely különösen a külföldi fafajok elnevezése körül uralkodik, minek következtében felismerésük is nagy nehézségekbe ütközik. Különösen ki kell emelnünk a leginkább elterjedt mahagoni fajok történetének ismertetését és sokféle mahagoni faj részletes leírását és megkülönböztetésük módzatait. Az egyes fafajokat tüzetes leírásuk után próbadarab vagy furnier alakjában rögtön be is mutatta. Az egyes fajok ismertetése után áttért a termelés és kihasználás, majd a szárazföldi és tengeri szállítás módzatainak tárgyalására, amelyeket vetített képekben újból bemutatott. Nagy érdeklődés

kísérte a kereskedelmi résznek előadását, amelynek keretében a főbb világcégek üzemét, a kereskedelmi aukciókat, majd az európai, egyszersmind a hazai külföldi fafajokkal történő kereskedelmet és kereskedelmi szokványokat is ismertette.

A tárgyalt fafajok a következők:

a) *Tülevelű tengerentúli fák:* 1. Pitch-pine, 2. Oregon-pine, 3. Red-pine, 4. White-pine, 5. Spruce, 6. Californiai spruce, 7. White spruce, 8. Black spruce, 9. Redwood, 10. Cypress.

b) *Lomblevelű tengerentúli fák:* 1. Grenheart, 2. Blackblutt, 3. Tallow-wood, 4. Jarrah, 5. Turpentine, 6. Teak, 7. Amerikai juhar, 8. Japán-tölgy.

c) *Egyéb tengerentúli és forró földövi fák:* 1. Buxusfa, 2. Cedrusfa, 3. Cocoboló, 4. Ébenfa, 5. Ameriaki tölgy, 6. Amerikai kóris, 7. Hickory, 8. Grenadilló, 9. Jacaranda, 10. Amerikai dió, 11. Kaukázusi dió, 12. Okoume, 13. Amerikai nyár, 14. Cottonwood, 15. Pockfa, 16. Satinfa, 17. Amerikai satindió, 18. Amaranthfa, 19. Ibolyafa, 20. Kígyófa, 21. Rotholz, 22. Mahagoni, 23. Citromfa, 24. Zebrafa, 25. Orange, 26. Padouk, 27. Blue gum, 28. Red gum, 29. Gelbholz, 30. Blauholz, 31. Ironbark, 32. Broad leaved Ironbark, 33. Karri, 34. Moa, 34a. Moabi, 35. Primavera, 36. Quebracho, 37. Rozenholz, 38. Santal, 39. Spotted Gum.

Szerény megjegyzésünk az, hogy ezen érdekes és gyakorlatilag fontos sok év hangyaszorgalmával gyűjtött és nagy szaktudással feldolgozott anyagot valamiféle módon a szakközönségnek is hozzáférhetővé kellene tenni akár könyv, akár litográfia alakjában, melyet a hazai fakereskedelem is örömmel üdvözlne.

vitéz Bokor R.

Eladó szakkönyvek.

Út-, Vasút-, Hídépítészet. (Mint az Erlészeti építéstan II. része.)
Sobó Jenő.

Erdőhasználat. Szécsy Zsigmond.

Erdőértékszámítástan. Fekete Lajos.

Erdővédelemtan. Téglás Károly.

Erdőbecsléstan. Soltz Gyula és Fekete Lajos.

Erdészeti nyereségszámítástan. Fekete Lajos.

Vadór. Hönig Gyula.

Gátak és Gerebek szerkesztése. (Litografia.) Csiby Lőrinc
előadásai nyomán.

Megkeresések e lap kiadóhivatalában levő címre kéretnek.

Üzemtervi nyomtatványok. Értesítjük olvasóinkat, hogy üzemtervi nyomtatványok eladásával az egyesület nem foglalkozik. Felkérjük az üzemtervi nyomtatványigényelőket, hogy ebbeli szükségletükért a lakóhelyükre illetékes m. kir. erdőigazgatósághoz fordulni sziveskedjenek.

Új szakkönyvek az erdőgazdasági szakiskolának tanulói részére. Az esztergomi m. kir. erdőgazdasági szakiskolánál a szakiskola tanulói számára készült s most megjelenő tankönyvek közül ezidőszerint a következők kaphatók:

Tóber Samu: *Erd. éghajlatlan alapfogalmai*. Ára 3 P 20 f = 40.000 korona.

Balás Emil: *Erdei fák és cserjék leírása*. Ára 3 P 20 = 40.000 korona.

Katona István: *Erdőbecslés*. Ára 2 P 40 f = 30.000 korona.

Fenti könyvek az erdőgazdasági szakiskola igazgatóságánál (Esztergom, Erzsébet királyné-utca) kaphatók az összeg előzetes beküldése ellenében; a fenti áron kívül könyvenként 30 fillér csomagolási és postai szállítási költség melléklendő.

A munkában levő tankönyvek közül legközelebb megjelennek:

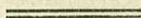
Tóber Samu: Erdészeti talajtan.

Katona István: Mennyiségtan.

Balás Emil: Erdőműveléstan.

Meghívó a Budapesti Mérnöki Kamara 1927. évi január hó 3. és 4. napjain, hétfőn és kedden az alatt — a tárgysorozattal kapcsolatosan — feltüntetett időpontokban, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet székházának nagytermében (IV., Reáltanoda-u. 15.) tartandó *rendkívüli (VII.) közgyűlésére*. Tárgysorozat: Első nap: 1927 január 3-án, hétfőn d. u. 4 órakor. 1. A közgyűlés megnyitása. 2. Jegyzőkönyvhitelítők felkérése. 3. Szavazatszedő bizottságok kiküldése. 4. Az országgyűlés felsőházáról szóló 1926:XXII. t.-c. 6. és 19. §-ai alapján a felsőházba 2 tag és 2 póttag választása. A szavazás idejére elnök a közgyűlést felfüggeszti. Szavazás a szavazatszedő bizottság megalakulásától kezdődően este 9 óráig. Második nap: 1927 január hó 4-én, kedden d. u. 1/2 órakor. 1. A szavazatszedő bizottság jelentése. 2. A felsőházi tagválasztás eredményeinek kihirdetése.

Kívánatos, hogy szaktársaink mennél számosabban jelenjenek meg a közgyűlésen. Szavazni csak *személyesen* lehet.

VÁLTOZÁSOK ÉS KITÜNTETÉSEK az erdészeti szolgálat köréből

A m. kir. földművelésügyi miniszter előterjesztésére az általam erdőmérnökök összesített személyzeti létszámában *Papp Béla* miniszteri tanácsosi címmel és jelleggel felruházott főerdőtanácsost és *Tomasovszky Imre* főerdőtanácsost az V. fizetési osztályba miniszteri tanácsosokká, továbbá *Ajtay Jenő* erdőtanácsost, valamint *Zankó Emil*, *Szabó Kálmán* és *Vidos Miklós* főerdőtanácsosi címmel felruházott erdőtanácsosokat a VI. fizetési osztályba főerdőtanácsosokká kinevezem.

Kelt Kenderesen, 1926. évi november hó 1. napján.

Horthy s. k.

Mayer s. k.

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter a püspökladányi erdészeti kísérleti telep igazgatását a debreceni erdőigazgatóság hatásköréből a soproni m. kir. erdészeti kísérleti állomás hatáskörébe u'alta át s *Magyar Pál* m. kir. erdőmérnököt Soponba való áthelyezés mellett, — *Galambos József* m. kir. segéderdőmérnököt pedig mostani állomáshelyén való megbagyása mellett beosztotta a soproni erdészeti kísérleti állomáshoz.

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter *Becker Róbert* m. kir. erdőtanácsost Budapestre, a földművelésügyi miniszterium erdészeti főosztályához, *Ruthényi Károly* m. kir. erdőtanácsost pedig a kaposvári erdőigazgatósághoz helyezte át s utóbbit megbízta az erdőrendezői teendők ellátásával.

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter a m. kir. bányamérnöki és erdőmérnöki főiskola összesített személyzeti létszámába *Török Béla* m. kir. erdőmérnököt az erdőhasználati tanszékhez a VIII. fizetési osztályba adjunktussá kinevezte.

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter *Seh Jenő* m. kir. főerdőtanácsost kiváló szolgálatainak elismerése mellett 1926 november végével saját kérelmére végleges nyugalomba helyezte.

*

Az ideiglenes székhellyel Veszprémben működött győri m. kir. erdőigazgatóság Győrbe átköltözködött és Bisinger-sétány 28. szám alatti székházában helyezkedett el.

**Az „Erdészeti Lapok“ 1926. évi XII. füzetének
HIRDETÉSEI.**

**Az ERDÉSZETI LAPOK mellett mérsékelt közlési díjért
a lap irányával nem ellenkező hirdetések kiadatnak.**

Dijszabás. Kéthasábos szélességben (107 mm) garmond betűvel vagy ennél nagyobb betűfajttával szedett hirdetés milliméterenkint 2500 korona. (Egyszeri megjelenés mellett egész oldal 400.000 K.) Táblázatos és garmond betűnél kisebb betűfajttával szedett hirdetések másfélszeres egy-egységárral számíttatnak. Ismételt megjelenés esetén megfelelő árkedvezmény.

Apróhirdetéseknél egy szó 1500 K, álláskeresleti hirdetéseknel 700 K.

Külön melléletek megegyezés szerint.

Sorfának alkalmas dió, hárs és vadgesztenyét keresek.
Szíves ajánlatot kér: Moenich Károly, Varsád, u. p. Gyöng. Tolnam. (7. I. 1.)

Okl. erdőmérnök, nős, 7 éves praxszissal, 3 éve fakereskedelemmel van, szakmájához való ragaszkodásból állást keres.
Címe a kiadóban. (13. I. 1.)

Vizsgázott erdőőr, k
lattal, azonnalra állást
kamarás (Aradm.).

Puha és keményfában elsőrangú szakember, romániai erdőkitermelést, vagy üzemvezetést vállal. Faragott fát nagy tételekben szállít. Cím a kiadóban. (9. I. 1.)

Csermakk, circa 228 q. vasúti kocsiba rakva vagy vevő zsákjaiba ömlesztve, mm.-ként 120.000 K, 75 q. kocsiantalan tölgyemakk pedig 140.000 K-ért eladó. Urad. Erdőgondnokság Letkés, Hont vm. (8. I. 1.)

Eladó csermakk. Gróf Eszterházy László erdőhivatalánál (Bakonyszombathely, Veszprém vármegye) mintegy 150 q. csermakk eladó, mázsánként 160.000 K-ért vasúti kocsiba rakva, ömlesztve vagy vevő zsákjaiban. (6. I. 1.)

Pályázati hirdetés.

Somogy vármegye közig. biz. gazdasági albizottságának 3245/1926. gazd. alb. számú határozata alapján, a barsi és lengyeltóti m. kir. erdőhivatalok kerületében üresedésben levő s Barcs és Lengyeltóti székhellyel rendszeresített 2 (kettő) járási erdőőri állásra ezennel pályázatot hirdetek.

Az állások javadalmazása a következő:

Évi fizetés	768 Pengő
Évi lakbér	96 „
Évi utazási átalány	288 „
Évi családi pótlék családtagonként	81.60 „
Évi irodaátalány	12 „

Pályázni szándékozók felhívatnak, hogy keresztlevéllel, erdőőri szakvizsgabizonyítvánnyal, hatósági-, erkölcsi-, orvosi- és családi állapotukat igazoló bizonyítvánnyal, valamint eddigi szolgálatukra vonatkozó szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt, kellően bélyegezett és Somogy vármegye közig. biz. gazd. albizottságához címzett kérvényüket legkésőbb folyó évi december hó 31-éig a „M. kir. erdőfelügyelő“ Kaposvár címére nyujtsák be. A kinevezendő járási erdőőr tartozik állását a kinevezés kézhezvételétől számított 15 napon belül elfoglalni és 1 évi kifogástalan szolgálat után lesz véglegesítve.

Kaposvár, 1926. évi november hó 18-án.

(5. I. 1.)

M. kir. Erdőfelügyelő.

dészeti főosztályához, *Ruthényi Kán*

pedig a kaposvári erdőigazgatósághoz, **II. füzetének tartalma:**
megbízta az erdőrendezői teendők ellátására

	Oldal
... .. es elmozdítási díjak beküldésére	465
<i>Czüllinger János</i> : Az erdőgazdaság érdekeinek képviselete	466
<i>Róth Gyula</i> : A természetes felújításról	468
<i>Békly Albert</i> : Az alföldi gazdasági fásításokról	477
<i>Matusovits Péter</i> : Hozzászólás az Alföld erdősítéséhez	483
<i>Czüllinger János</i> : Reflexiók az erdészeti közigazgatás reformjához	485
<i>Haracsi Lajos</i> : Két figyelmet érdemlő fafaj	493
<i>Irodalom</i> Gombáskönyv kezdők részére. Irta: <i>Szemere László</i> .	
Ismerteti: dr. <i>Hoffmann Gyula</i>	504
<i>Különlétek</i> . Magyar fajelzések (<i>Róth Gy.</i>) — <i>Tomassovszky Imre</i> miniszteri tanácsos előadásai a főiskolán. — Eladó erdészeti szakkönyvek. Üzemtervi nyomtatványok. — Új szakkönyvek az erdőgazdasági szakiskolának tanulói részére. — Meghívó a Mérnöki Kamara rendkívüli közgyűlésére	506
<i>Változások és kitüntetések az erdészeti szolgálat köréből</i>	510
<i>Hírdetések</i>	I-II